תנ״ך · אחרונים · מצודת ציון · נביאים

מצודת ציון על ירמיהו

רבי דוד אלטשולר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מצודת ציון על ירמיהו

רבי דוד אלטשולר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מצודת-ציון-על-ירמיהו/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 9
פרק ד 11
פרק ה 15
פרק ו 18
פרק ז 22
פרק ח 24
פרק ט 27
פרק י 29
פרק יא 32
פרק יב 34
פרק יג 36
פרק יד 39
פרק טו 41
פרק טז 44
פרק יז 45
פרק יח 48
פרק יט 50
פרק כ 51
פרק כא 53
פרק כב 54
פרק כג 56
פרק כד 59
פרק כה 60
פרק כו 62
פרק כז 63
פרק כח 64
פרק כט 64
פרק ל 66
פרק לא 68
פרק לב 72
פרק לג 74
פרק לד 75
פרק לה 76
פרק לו 77
פרק לז 78
פרק לח 79
פרק לט 81
פרק מ 82
פרק מא 83
פרק מב 84
פרק מג 85
פרק מד 85
פרק מה 87
פרק מו 88
פרק מז 91
פרק מח 92
פרק מט 96
פרק נ 100
פרק נא 105
פרק נב 112

פרק א

פסוק ג
תם. ענין השלמה כמו כי אם תם הכסף (בראשית מ"ז:י"ח):

פסוק ה
אצרך. לשון יצירה:
ידעתיך. ענין הכרה כמו ושמואל טרם ידע את ה' (ש"א ג):
הקדשתיך. מלשון קדושה:
נתתיך. ענין מנוי ופקידות כמו נתתיך אלהים לפרעה (שמות ז':א'):

פסוק ו
אהה. ענין לשון יללה הוא כמו ואומר אהה ה' (יחזקאל ד):

פסוק ט
וישלח. ענין הושטה וכן שלח ידך ואחוז (שמות ד':ד'):

פסוק י
הפקדתיך. מלשון פקידות ומינוי כמו ופקדו שרי צבאות (דברים כ':ט'):
לנתוש. ענין עקירה כמו ונטעתי אתכם ולא אתוש (לקמן מב):
ולנתוץ. ענין כתיתה ושבירה כמו תנור וכירים יותץ (ויקרא י"א:ל"ה):
ולהרוס. מלשון הריסה וסתירה:
לבנות. מלשון בנין:

פסוק יא
מקל. מטה:
שקד. שם פרי שקדים כמו ויגמל שקדים (במדבר יז):

פסוק יב
שוקד. ענין מהירות כמו וישקוד ה' (דניאל ט):

פסוק יג
סיר. קדרה וכן על סיר הבשר (שמות ט"ז:ג'):
נפוח. ר"ל מעלה רתיחה ע"ש שנראה נפוחים ואבעבועות וכן כדוד נפוח ואגמון (איוב מ"א:י"ב):

פסוק יד
תפתח. ענין התרת הקשר כמו יתרי פתח (שם ל):

פסוק יז
תאזור. מלשון אזור וחגורה:
תחת. אחתך ענין פחד ושבר כמו אל תערוץ ואל תחת (יהושע א׳:ט׳):

פסוק יט
יוכלו. מלשון יכולת והתגברות:

פרק ב

פסוק ב
כלולותיך. מל׳ כלה ותקרא כן שהוא ענין עלוי היופי כמו כלילת יופי (איכה ב) והכלה בימי חופתה היא כלולה בכל מיני יופי וקשוט:

פסוק ג
ראשית. ענין מיטב כמו ראשית גבורתם (לקמן מט):
יאשמו. מל׳ אשם:

פסוק ו
ערבה. הוא כמו מדבר:
ושוחה. מקום גומות ובורות כמו בשחת עשו (תהלים ט):
ציה. ענין שממון:
וצלמות. צלו של מות ר״ל חשכת הקבר:

פסוק ז
הכרמל. ענין מקום שדות וכרמים וכן ונוער בשן וכרמל (ישעיה לג):

פסוק ח
ותפשי. ענין אחיזה כמו כי יתפוש איש באחיו (ישעיהו ג׳:ו׳):
בבעל. שם הגלולים:
יועילו. מלשון תועלת:

פסוק י
הן. כמו ההן ותחסר ה״א התימה וכן תרקיע עמו לשחקים (איוב ל״ז:י״ח) ומשפטו התרקיע בה״א התימה:

פסוק יא
ההמיר. מלשון תמורה וחלוף וכן ואם המר ימירנו (ויקרא כ״ז:ל״ג):
כבודו. זה תקון סופרים והראוי כבודי:

פסוק יב
שומו. מלשון שממון:
ושערו. כמו וסער בסמ"ך ור"ל רוח סערה:
חרבו. מלשון חורבן:
מאד. ר"ל גדול וחזק:

פסוק יג
מקור. מעין:
לחצוב. זה הלשון נופל על החפירה במקום האבנים וכן ובורות חצובים (דברים ו):
יכילו. ענין החזקה כמו קטן מהכיל את העולם (מלכים א ח':ס"ד):

פסוק יד
לבז. מל' בזה ושלל:

פסוק טו
ישאגו. ענין זעקת קול:
כפירים. אריות:
וישיתו. ענין שימה כמו שתו בשמים פיהם (תהילים ע"ג:ט'):
נצתו. ענין שממון כמו נצתה כמדבר (לקמן ט):

פסוק טז
ירעוך. ענין שבירה כמו ורעו דליותיו (לקמן יא):
קדקד. הוא אמצעית הראש יחולק שם השער אילך ואילך:

פסוק יח
שיחור. זהו הנילוס:
נהר. ר"ל נהר פרת:

פסוק יט
תיסרך. מלשון יסורין:
ומשובותיך. ענין מרד והליכה בדרכי הלב כמו וילך שובב (ישעיהו נ"ז:י"ז):
תוכיחוך. ענין משפט הגמול כמו והוכח במכאוב (איוב ל"ג:י"ט) ומר. מלשון מרירות:

פסוק כ
עולך. מלשון עול ההושם על צואר הבהמה והוא משל על הכבדת העבודה:
נתקתי. ענין העתק והסרה:
מוסרותיך. הם קשרי רצועות העול:

גבעה. ענינו כמו הר:
רענן. ענין לחות ורטיבות כמו בשמן רענן (תהלים צב):
צועה. ענין טלטול ונוע ממקום למקום וכן ושלחתי לו צועים וצעהו (לק' מט):

פסוק כא

שורק. זמורות משובחים וכן ויטעהו שורק (ישעיה ה):
סורי. מלשון הסרה והפלה:
נכריה. זרה:

פסוק כב

תכבסי. מלשון כיבוס ורחיצה:
בנתר. מין אדמה רכה ומכבסין בו וכן חומץ על נתר (משלי כ"ה:כ'):
בורית. שם עשב המנקה וכן וכבורית מכבסים (מלאכי ג):
נכתם. מלשון כתם ורושם:

פסוק כג

בגיא. הוא מול בית פעור כמ"ש ונשב בגיא מול בית פעור (דברים ג':כ"ט):
בכרה. גמלה בחורה כמו בכרי מדין (ישעיה ס):
משרכת. ענין קשירה והוא מלשון שרוך נעל (בראשית י"ד:כ"ג) שהוא הרצועה שקושרין בו הנעל:
דרכיה. ענין מנהג וסדר:

פסוק כד

פרה. כמו פרא באל"ף והוא חמור הבר:
למוד. ענין הרגל וכן כעגל לא לומד (לקמן לא):
באות. מלשון תאוה וחשק:
שאפה. ענין משיכה אל בית הבליעה וכן שאפו רוח כתנים (לקמן יד):
רוח. כן נקרא האויר:
תאנתה. ענין צער ואבלות כמו תאניה ואניה (איכה ב':ה'):
ייעפו. ענין יגיעה:

פסוק כה

מנעי. חדלי:
מיחף. כן נקרא ההולך מבלי מנעלים וכן ערום ויחף (ישעיהו כ':ג') וגרונך. מלשון גרון וצואר:

נואש. מלשון ייאוש ועזיבת הדבר וכן אמרו נואש (לקמן יח):
זרים. מלשון זר ונכרי:

פסוק כו
הובישו. מל' בושה:

פסוק כז
אבי. ענין אדון וגדול וכן אבי דבר גדול הנביא דבר אליך (מ"ב ה):
ילדתנו. הוא כמו יצרתנו וכן בטרם הרים ילדו (תהילים צ':ב'):
פנו. מל' הפנה וסיבוב:
עורף. הוא אחורי הפנים והצואר:

פסוק כט
תריבו. ענין תרעומות ותלונה:

פסוק ל
לשוא. לחנם:

פסוק לא
ראו. יאמר גם על הבנת הלב וכן ולבי ראה הרבה חכמה (קהלת א':ט"ז):
מאפליה. מלשון אופל וחושך וכשבא להגדיל הדבר סומכו למלת יה וכן שלהבת יה (ש"ה ח) והוא כמו מדבר וכפל הדבר במ"ש:
רדנו. ענין ההבדל ממקום הדבוק כמו רדה הדבש (שופטים יד):

פסוק לב
עדיה. מל' עדי ותכשיט:

פסוק לג
תיטיבי. ענין תקון כמו ותיטב את ראשה (מ"ב ט):
דרכך. מנהגך:

פסוק לד
בכנפיך. שולי הבגד:
במחתרת. ר"ל במקום נסתר והיא מלשון חתירה וחפירה כמו אם במחתרת ימצא הגנב (שמות כ"ב:א'):

פסוק לה
נשפט. ענין ויכוח וכן כי באש ה' נשפט (ישעיהו ס"ו:ט"ז):

פסוק לו
תזלי. ענין הלוך כמו אזלו מים מני ים (איוב י״ד:י״א):
מאוד. היא כמו הרבה לשנות. מלשון השתנות:

פרק ג

פסוק א
ישלח. ענין טרוד וגרושין וכן ושלחה מביתו (דברים כד):
חנוף תחנף. ענין חיוב ואשמה כמו ולא תחניפו את הארץ (במדבר ל״ה:ל״ג):

פסוק ב
שפים. כן נקראו המקומות הגבוהות כמו אפתח על שפים נהרות (ישעיהו מ״א:י״ח):
איפה. אי פה וכן איפה הם רועים (בראשית ל״ז:ט״ז):
שגלת. ענין משכב המשגל וכן ואיש אחר ישגלנה (דברים כ״ח:ל׳):
להם. לצרכם:
כערבי. שם אומה:

פסוק ג
רביבים. הוא המטר החזק וכן וכרביבים עלי עשב (שם לב):
ומלקוש. כן נקרא המטר המאוחר היורד על הקשין ועל המלילות וכן יורה ומלקוש (שם יא):
ומצח. היא הפדחת:
מאנת. מלשון מיאון:
הכלם. מלשון כלימה:

פסוק ד
אלוף. שר ואדון וכן אל תבטחו באלוף (מיכה ו):

פסוק ה
הינטור. ענין שמירה כמו נטרה את הכרמים (ש״ה א):
לנצח. כמו לעולם:
ותוכל. מלשון יכולת:

פסוק ו
הראית. בה״א השאלה:
משובה. ענין מרד והליכה בדרכי הלב כמו וילך שובב (ישעיהו נ״ז:י״ז):

רענן. לח ורטוב:

פסוק ז

בגודה. ענין מרד כמו כל רעיה בגדו בה (איכה א':ב'):

אחותה. רעותה וחברתה:

פסוק ח

אודות. ענינו כמו עסק וכן על אודותי (יהושע יד):

נאפה. מלשון ניאוף וזנות:

שלחתיה. ענין טירוד וגרושין:

ספר כריתותיה. כן נקרא גט האשה וכן וכתב לה ספר כריתות (דברים כ"ד:א') ע"ש שכורת ומפריד בינו לבינה:

ותזן. מלשון זנות:

פסוק ט

מקל. מלשון קלות:

את האבן. עם האבן:

פסוק יב

הלוך. הוא ענין לשון זרוז:

אפיל. ענין חניה והשכנה כמו על פני כל אחיו נפל (בראשית כה):

פני. ענין חמה וכעס כמו פני ה' חלקם (איכה ד':ט"ז) ע"ש שהכעס יוכר בפני אדם:

אטור. ענין שמירה:

פסוק יג

ותפזרי. מלשון פזור ופרוד:

דרכיך. רגליך ע"ש שדורכים ופוסעים בו וכמו שמלת פעם משותף על ענין ההלוך ועל הרגל כמ"ש פעמי מרכבותיו (שופטים ה':כ"ח) ונאמר פעמי דלים (ישעיה כז):

פסוק יד

בעלתי. ענין שר ואדון כמו אם בעליו עמו (שמות כב):

פסוק טז

ופריתם. מל' פרי ר"ל תלדו בנים מרובים:

יפקדו. ענין זכרון:

פסוק יז

ונקוו. ענין אסיפה וקבוץ כמו יקוו המים (בראשית א):

שרירות. ענין ראיה והבטה כמו אשר שוררו אנשים (איוב ל"ו:כ"ד):

פסוק יח
על בית ישראל. עם בית ישראל כמו ויבאו האנשים על הנשים (שמות ל"ה:כ"ב):

פסוק יט
אשיתך. ענין שימה:

צבי. ענין הדר ופאר וכן צבי ממלכות (ישעיה יג, יט):

פסוק כ
בגדה. מרדה:

מרעה. מלשון ריע וחבר:

פסוק כא
שפיים. מקומות גבוהות:

העוו. מלשון עוות ועקום:

פסוק כב
ארפה. מל' רפואה ועם היא בה"א ועל הסליחה יאמר בדרך שאלה וכן רפאה נפשי כי חטאתי לך (תהילים מ"א:ה'):

אתנו. ענין ביאה כמו אתא בוקר (ישעיה כא):

פסוק כג
המון. ענין רבוי:

פסוק כד
אכלה. מלשון כליון:

פרק ד

פסוק א
שקוציך. ענין תעוב כמו שקץ תשקצנו (דברים ז):

ולא. הוי"ו הוא במקום אז וכן אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם (ויקרא כז):

תנוד. מלשון הנדה והנעה:

פסוק ב
יתהללו. מלשון הלול ושבח:

פסוק ג
נירו. ענין חרישה כמו רב אוכל ניר ראשים (משלי יג):

אל קוצים. על קוצים:

פסוק ד

המולו. ענין חתוך וכריתה וכן ומל ה' אלהיך (דברים ל):

ערלות. ענין אוטם וכן ערלי לב (לקמן ט):

מעלליכם. מעשיכם:

פסוק ה

מלאו. ענין אסיפה כמו קראו אחריך מלא (לקמן יב):

פסוק ו

נס. כלונס ארוך ובראשו וילון לרמז להתאסף:

העיזו. ענין אסיפה כמו שלח העז (שמות ט):

פסוק ז

מסובכו. ענינו ענפים אחוזים אלה באלה כמו עד סירים סבוכים (נחום א) תצינה. מלשון ציה ושממון:

פסוק ח

חגרו. מלשון חגורה ואזור:

ספדו. מלשון הספד:

והיללו. מלשון יללה:

פסוק ט

ונשמו. ענין תמהון כמו על יומו נשמו (איוב י"ח:כ'):

פסוק י

אהה. הוא ענין לי יללה:

השא השאת. ענין הסתה והפתוי כמו הנחש השיאני (בראשית ג):

פסוק יא

צח. ענין יובש כמו צחה צמא (ישעיה ה):

שפיים. מקומות גבוהים:

בת עמי. עדת עמי וכן בת בבל (תהלים קלז):

לזרות. ענין פזור וזריקה וכן ואזרם במזרה (לקמן טו):

להבר. מלשון ברור ונקי:

פסוק יב

רוח מלא. רוח שלם וכן ומלוא החבל (שמואל ב ח):

משפטים. ענין ויכוח:

פסוק יג
כעננים. כעבים:

וכסופה. רוח חזק:

קלו. מלשון קלות:

שדדנו. ענין עושק וגזל:

פסוק יד
תלין. ענין התמדה כמו צדק ילין בה (ישעיהו א':כ"א):

אונך. מלשון און ועם שהוי"ו נחה וכן ועולתה קפצה פיה (איוב ה':ט"ז) שהוי"ו נחה עם כי היא נעה בכ"מ:

פסוק טו
און. עמל:

פסוק טז
השמיעו. ענין אסיפה הבאה בהשמעת קול המאסף וכן וישמע שאול (ש"א טו):

נוצרים. בעלי מצור הצרים על העיר וכן ונצורת לב (משלי ז):

פסוק יז
שדי. כמו שדה:

מרתה. ענין מרד והקנטה:

פסוק יח
מעלליך. מעשיך:

מר. מלשון מרירות:

פסוק יט
אוחילה. מלשון חיל וחלחלה:

קירות לבי. כתלי לבי ואמר בדרך השאלה לפי שהלב יש בו דפנות וחללים:

פסוק כ
נקרא. מל' מקרה ועם הוא באל"ף:

שדדה. נעשקה:

פתאום. ענין מהירות רב:

יריעותי. ענין וילון הנטוי כאוהל:

פסוק כא
נס. כלונס ארוך:

פסוק כב
אויל. שוטה:

סכלים. טפשים:

פסוק כג
תהו. שממה:

ובהו. ענין ריקות וכן והארץ היתה תהו ובהו (בראשית א':א'-ב'):

ואל השמים. כמו ואת השמים וכן אספרה אל חוק (תהילים ב':ז'):

פסוק כד
רעשים. מלשון רעש ותנועה חזקה:

התקלקלו. ענין השחתה ובדרז"ל וכל המקלקלין פטורין (שבת קו):

פסוק כו
הכרמל. כן נקרא מקום שדות וכרמים וכן ונוער בשן וכרמל (ישעיהו ל"ג:ט'):

נתצו. מלשון נתיצה והריסה:

פסוק כח
תאבל. ענין השחתה כמו אבל אומללה ארץ (שם):

וקדרו. ענין חשך ושחרות וכן שמש וירח קדרו (יואל ב':י'):

זמותי. ענין מחשבה כמו זממו אל תפק (תהילים ק"מ:ט'):

נחמתי. ענין הפוך מחשבה:

פסוק כט
פרש. כן יקרא רוכב הסוס הרגיל בזה:

ורומה. ענין השלכה וכן ונושקי רומי קשת (שם עח):

בעבים. מלשון עב ור"ל ביערים עבים ומסובכים:

ובכפים. תרגום של סלע היא כיפא וכן חורי עפר וכפים (איוב ל':ו'):

פסוק ל
שדוד. עשוק:

שני. תולעת שני והוא מין צבע אדומה:

תעדי. מלשון עדי וקשוט:

תקרעי. מרוב ההתמדה לכחול העינים נראה כאלו קורעת פתיחת בית העין:

בפוך. הוא הכחל שצובעין בו העינים וכן ותשם בפוך עיניה (מ"ב ט) לשוא. לחנם:
תתיפי. מלי יפה:
עוגבים. חושקים ואוהבי הניאוף כמו ותעגב על מאהביה (יחזקאל כ"ג:ה'):

פסוק לא
כמבכירה. יולדת בכור:
תתיפח. ענין אמירה ודבור כמו ויפח חמס (תהלים כז):
תפרש. מלשון פרוסה ושבירה כמו פרשה ציון בידיה (איכה א':י"ז):
נא. עתה עיפה. ענין יגיעה:
להרגים. בא הלמ"ד ובמקום בעבור וכן פתח פיך לאלם (משלי ל"א:ח') ור"ל בעבור האלם:

פרק ה

פסוק א
שוטטו. ענין ההליכה אנה אנה וכן משוט בארץ (איוב א):
בחוצות. בשוקים וכן וחוצות תשים לך בדמשק (מלכים א כ':ל"ד):
ברחובותיה. מלשון רחוב:
איש. ר"ל גדול ובעל מעשים טובים וכן הלא איש אתה (ש"א כו):

פסוק ג
עיניך. ר"ל השגחתך:
לאמונה. ענין דבר המתקיים וכן יתד במקום נאמן (ישעיהו כ"ב:כ"ג):
חלו. מלשון חולי:
כליתם. מלשון כליון:
מאנו. מלשון מיאון:

פסוק ד
נואלו. ענין סכלות וטפשות כמו נואלו שרי צוען (שם יח):

פסוק ה
אותם. עמהם:
עול. הוא ההושם על צואר בהמה החורשת:
נתקו. ענין העתק והסרה:
מוסרות. קשורי רצועות העול:

פסוק ו
ערבות. ענינו כמו מדבר וכן במדבר בערבה (דברים א):
ישדדם. ענין עושק הגוף:
נמר. שם חיה מה:
שוקד. ענין מהירות כמו כי שוקד אני (לעיל א):
עצמו. ענין חוזק:
משובותיהם. ענין מרד וסרוב:

פסוק ז
אי. ענינו כמו אנה וכן אי הבל אחיך (בראשית ד':ט'):
ובית. כמו ולבית:
יתגודדו. מלשון גדוד ומחנה:

פסוק ח
סוסים. כסוסים:
מיוזנים. מלשון מזון:
משכים. מלשון השכמה:
יצהלו. ענין הרמת קול גדול וכן צהלו מים (ישעיה כד):

פסוק ט
אפקוד. ענין השגחה וכן ופקוד גפן זאת (תהילים פ':ט"ו):
תתנקם. מל' נקמה:

פסוק י
בשרותיה. מל' שורה וידוע הוא בדרז"ל וכן בין שורתם יצהירו (איוב כ"ד:י"א):
נטישותיה. הם הענפים הגדולים המתפשטים למרחוק כמו ואת הנטישות הסיר התז (ישעיהו י"ח:ה'):

פסוק יד
ואכלתם. ותשרפם וכן ואש מפיו תאכל (תהילים י"ח:ט'):

פסוק טו
איתן. ענין חוזק כמו איתן מושבך (במדבר כד):
תשמע. ענין הבנה כמו כי שומע יוסף (בראשית מ"ב:כ"ג):

פסוק טז
אשפתו. הוא נרתק החצים כמו עליו תרנה אשפה (איוב טו):

פסוק יז
לחמך. כל המאכל קרוי בל' לחם כמו ונחש עפר לחמו (ישעיהו ס"ה:כ"ה):
ירוששו. מל' רש ועני:

פסוק יט
תחת. במקום:
זרים. נכרים:

פסוק כב
תחילו. מלשון חיל ורעדה:
חק. דבר קבוע:
ויתגעשו. ענין נדנוד ותנועה חזקה וכן ותגעש ותרעש הארץ (תהילים י"ח:ח'):
יוכלו. מלשון יכולת:
והמו. מלשון המייה:

פסוק כג
סורר. מעוות:
ומורה. ענין מרי ומרד וכן בן סורר ומורה (דברים כא):

פסוק כד
יורה. הוא המטר היורד על הזרעים המרוה הזרעים והאדמה:
ומלקוש. הוא המטר המאוחר היורד על הקשין ועל המלילות וכן ונתתי מטר וכו' יורה ומלקוש (שם יא):
שבועות. הוא מל' מלא שבוע זאת (בראשית כ"ט:כ"ז):
חוקות. מלשון חק ודבר קבוע:

פסוק כו
ישור. ענין הבטה וראיה כמו למען שוררי (תהלים כז):
כשך. ענין הנחה כי וישכו המים (בראשית ח':א') ת"א ונחו מיא:
יקושים. פח מוקשים:
משחית. פח משחית:
ילכדו. יתפשו:

פסוק כז
ככלוב. מעשהו כעין סל ועשוי לעופות ודומה לו כלוב קיץ (עמוס ח):

פסוק כח
שמנו. מלשון שומן:
עשתו. ענין צחות ובהירות כמו מעיו עשת שן (ש"ה ה):

פסוק ל
שמה. ענין תמהון:
ושערורה. ענין דבר מגונה ומאוס וכן ראיתי שערוריה (לקמן כג):
נהיתה. מלשון היה:

פסוק לא
ירדו. ענין ממשלה כמו רדה בקרב אויביך (תהילים ק"י:ב'):
על ידיהם. בעבור כוחם של הנביאים:

פרק ו

פסוק א
העיזו. ענין אסיפה כמו העוזו אל תעמודו (לעיל ד):
ובתקוע. שם מקום כמ"ש וישלח יואב תקועה (ש"ב יד):
שאו. הרימו:
משאת. ענינו להבת אש וכן וישאם דוד (ש"ב ה):
נשקפה. ענין הבטה וראיה כמו וישקף אבימלך (בראשית כו):

פסוק ב
הנוה. כמו הנאוה באל"ף והוא ענין יופי כמו נאוה כירושלים (ש"ה ו):
והמעונגה. מלשון עונג ועידון:
דמיתי. מלשון דמיון והשוואה:
בת ציון. עדת ציון:

פסוק ג
תקעו. ענין תחיבה בדבר מה וכן ותקעתיו יתד (ישעיה כב):
רעו. האכילו המרעה:
ידו. מקומו:

פסוק ד
קדשו. ענין הזמנה כמו הקדיש קרואיו (צפניה א):
קומו. הוא ענין זרוז:
בצהרים. הוא חצי היום:

פנה. ענין סבוב:
צללי. מלשון צל:

פסוק ה
ארמנותיה. מלשון ארמון ופלטרין:

פסוק ו
עצה. מלשון עץ:
סוללה. הוא תל העפר למול העיר:
הפקד. ענין השגחה כמו לא אפקוד (לעיל ה):

פסוק ז
כהקיר. ענין נביעה והוא מלשון מקור:
ביר. כמו באר:
ושוד. עושק:
על פני. כמו לפני וכן לא יהיה וכו' על פני (שמות כ):

פסוק ח
הוסרי. מלשון מוסר:
תקע. ענין הסרה מן המקום וכן ותקע נפשי מהם (יחזקאל כ"ג:י"ח):

פסוק ט
עולל יעוללו. כן נקרא הליקוט שאחר הבציר כמו לא תעולל אחריך (דברים כ"ד:כ"א):
כבוצר. כן נקרא תלישת הענבים מן המחובר כמו כי תבצור כרמך (שם):
על. בעבור:
סלסלות. ענין משמוש וחפוש כמו סלסלה ותרוממך (משלי ד):

פסוק י
על מי. אל מי:
ואעידה. ענין אזהרה והתראה כי ע"פ רוב מתרין בעדים שלא יכחשו:
ערלה. ענין אטום כמו ערלי לב (לקמן ט):
להקשיב. ענין שמיעה והאזנה:

פסוק יא
נלאיתי. ענין עייפות ויגיעה כמו ונלאו מצרים (שמות ז):
הכיל. ענין הסבלה והחזקה כמו מרבה להכיל (יחוקאל כג):
עולל. ילדים רכים:

בחוץ. בשוק:

סוד. קבוצה הנאספת להמתיק סוד ועצה וכן בסוד משחקים (לקמן ט):

פסוק יג

בוצע בצע. גוזלים הון וכן עוכר ביתו בוצע בצע (משלי ט"ו:כ"ז):

פסוק יד

על. הוא כמו עם:

נקלה. מלשון קלון ובזיון:

פסוק טו

הובישו. מל' בושה:

תועבה. דבר אסור וגנאי:

הכלים. מל' כלימה:

פקדתים. ענין זכרון:

פסוק טז

לנתיבות. ענין שביל ודרך:

מרגוע. מנוחה והשקט כמו וזאת המרגעה (ישעיה כח):

פסוק יז

צופים. מביטים במקום גבוה:

הקשיבו. ענין האזנה:

פסוק כ

לבונה. מין בושם:

משבא. שם מדינה:

וקנה. הוא קנמון מסממני הקטורת:

ערבו. ענין נעימות ומתיקות כמו ושנתי ערבה לי (לקמן לא):

פסוק כא

שכן. זהו הדר עמו בבית:

פסוק כב

יעור. מלשון התעוררות:

מירכתי. מסוף וכן ולירכתי המשכן ימה (שמות כ"ו:כ"ב):

פסוק כג

וכידון. הוא כעין רומח וכן נטה בכידון (יהושע ח'):

ערוך. מסודר ומוכן כאיש. ר"ל כגבור חיל:

פסוק כד

רפו. מלשון רפיון:

החזיקתנו. ענין אחיזה:

חיל. חלחלה ורעד:

פסוק כה

מגור. ענין פחד כמו ויגר מואב (במדבר כב):

פסוק כו

בת עמי. עדת עמי:

חגרי. מלשון חגורה ואזור:

שק. יריעה עבה:

והתפלשי. התגלגלי וכן בעפר התפלשי (מיכה א):

תמרורים. מל' מרירות:

השודד. העושק:

פסוק כז

בחון. ענין מגדל חזק וכן עופל ובחן (ישעיה לב):

ובחנת. מלשון בחינה:

פסוק כח

סרי סוררים. ענין עוות ועקום כמו סורר ומורה (דברים כא):

הולכי רכיל. ענין לה"ר כמו לא תלך רכיל (ויקרא י"ט:ט"ז):

פסוק כט

נחר. ענין יובש כמו חרה מני חורב (איוב ל':ל'):

מפוח. שם הכלי שמפיחים בו להבעיר האש:

תם. ענין גמר והשלמה:

עופרת. מין מתכת:

צרף צרוף. ענין זיקוק והתכה:

ורעים. הם הסיגים שהוא רע מול הכסף:

נתקו. ענין העתק והסרה:

פרק ז

פסוק ג
היטיבו. מלשון טוב ותקון וכן ותיטב את ראשה (מ"ב ט):
ומעלליכם. מעשיכם:

פסוק ח
לבלתי. ענייננו כמו לא:
הועיל. מלשון תועלת:

פסוק י
נצלנו. מל' הצלה:

פסוק יא
המערת. ענין חפירה בקרקע:
פריצים. רשעים וקלי הדעת:

פסוק יג
עניתם. מל' עניה ותשובה:

פסוק טז
ואל תשא. ענין הרמת קול:
בעדם. בעבור':
רנח. הוא ענין ל' תפלה:
תפגע. ענין בקשה וכן ופגעו לי (בראשית כג):

פסוק יז
האינך. האין אתה וכן אינך יודע אי זה יכשר (קהלת י"א:ו'):
ובחוצות. בשוקים:

פסוק יח
מלקטים. מל' לקיטה:
מבערים. מדליקים:
לשות. מל' לישה והוא גלגול העיסה:
בצק. עיסה כמו מלוש בצק עד חמצתו (הושע ז':ד') ואמר בצק ע"ש סופו וכן אפיתי על גחליו לחם (ישעיהו מ"ד:י"ט):
כונים. מין מאכל ויתכן שנקרא כן על כי עשאום בכוונת הלב בתקון רב וכן עשינו לה כונים להעציבה (לקמן מד):

למלכת השמים. הוא השמש וכן מקטרים למלכת השמים (שם):

פסוק כ

נתכת. ענין התכה והרקה כמו ותתך חמתי באפי (שם):

תכבה. מלשון כבה:

פסוק כא

ספו. ל' הוספה:

פסוק כב

על דברי. על ענין וכן על דבר כזבי (במדבר כה):

פסוק כד

במועצות. מל' עצה:

בשרירות. ענין הבטה וראי' כמו אשר שוררו אנשים (איוב לו):

לפנים. להלן מול פנים:

פסוק כו

ויקשו. מל' קשה:

ערפם. הוא מול הפנים:

פסוק כז

יענוכה. מל' ענייה ותשובה:

פסוק כח

לקחו. ענין למוד:

ונכרתה. ר"ל נפסקה:

פסוק כט

גזי. ענין תלישה כמו קרחי וגוזי (מיכה א):

נזרך. גדול השער יקרא נזר כמו נזר אלהיו על ראשו (במדבר ו':ז'):

ושאי. ענין הרמה:

שפים. כן נקראו מקומות הגבוהות:

ויטוש. ענין עזיבה כמו ויטוש משכן שלו (תהילים ע"ח:ס'):

עברתו. מל' עברה וזעם:

פסוק ל

שקוציהם. מל' שקץ ותועבה:

פסוק לא
במות. מל' במה:

בגיא. בעמק:

פסוק לג
נבלת. כן נקרא גוף ההרוג:

מחריד. מל' @ חרדה ופחד:

פסוק לד
והשבתי. ענין בטול כמו שבת נוגש (ישעיה יד):

לחרבה. מל' חורבן:

פרק ח

פסוק ב
ושטחום. ענין פרישה כמו משטח חרמים (יחזקאל כו):

צבא השמים. הם הכוכבים ומזלות:

יאספו. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים יט):

לדומן. לזבל כמו כדומן על פני השדה (לקמן ט):

פסוק ג
הדחתים. מלשון דחיה:

פסוק ה
שובבה. משובה, ענין מרד והליכה בדרכי הלב:

נצחת. מלשון נצח ולעולם:

החזיקו. ענין אחוזה:

בתרמית. ענין מרמה וכן שקר תרמיתם (תהלים קיט):

מאנו. מל' מיאון:

פסוק ו
הקשבתי. ענין האזנה:

נחם. ענין חרטה והפוך מחשבה כמו פן ינחם העם (שמות י"ג:י"ז):

במרוצתם. ענין רדיפה ומהירת ההליכה:

שוטף. ענין רדיפה ואמר בלשון שאלה מרדיפת המים:

פסוק ז
חסידה. שם עוף מה:
מועדיה. ענין זמן כמו למועד אשוב אליך (בראשית י״ח:י״ד):
ותור. שם תורים ידוע:
וסיס ועגור. גם הם שמות עופות וכן כסוס עגור (ישעיה לח):
שמרו. ענין המתנה כמו ואביו שמר את הדבר (בראשית ל״ז:י״א):

פסוק ח
איכה. כמו איך:
לשקר. על חנם:
עט. קולמוס כמו עט סופר מהיר (תהילים מ״ה:ב׳):

פסוק ט
הובישו. מל׳ בושה:
חתו. ענין שבר ופחד:

פסוק י
בוצע בצע. גוזל הון:

פסוק יא
וירפו. מל׳ רפואה:
בת עמי. עדת עמי:
על. הוא כמו עם:
נקלה. מלשון קלון ובזיון:

פסוק יב
תועבה. דבר איסור וגנאי:
והכלם. מלשון כלימה:
פקודתם. ענין זכרון:

פסוק יג
אסף אסיפם. ענין כליה כמו אסף אדם ובהמה (צפניה א׳:ג׳):
נבל. ענין כמישה כמו ועלהו לא יבול (תהילים א׳:ג׳):
יעברום. ענין העברה מן העולם:

פסוק יד
ונדמה, הדמנו. ענין כריתה כמו אל תדמו בעונה (לקמן לא):

ראש. שם עשב מר וכן שורש פורה ראש ולענה (דברים כ"ט:י"ז):

פסוק טו
מרפה. מל' רפואה ועם היא בה"א:

בעתה. מל' בעתה וחרדה:

פסוק טז
נחרת. הקול היוצא מנחיריו הם נקבי האף וכן הוד נחרו אימה (איוב ל"ט:כ'):

מצהלות. ענין הרמת קול גדול כמו אל אשת רעהו יצהלו (לעיל ה):

אביריו. מלשון אביר וחוזק:

פסוק יז
משלח. ענין גרוי והשסה כמו ושן בהמות אשלח בם (דברים ל"ב:כ"ד):

צפעונים. מין נחש רע:

ונשכו. מלשון נשיכה וכן אם ישך הנחש בלא לחש (קהלת י':י"א):

פסוק יח
מבליגיתי. ענין התחזקות כמו ואבליגה מעט (איוב י):

דוי. מל' מדוה וחולי:

פסוק יט
שועת. צעקת:

פסוק כ
כלה. מל' כליון:

קיץ. היא עת שטיחת התאנים ליבשם וכן כשלג בקיץ (משלי כו):

פסוק כא
השברתי. מלשון שברון:

קדרתי. ענין שחרות וחושך כמו שמש וירח קדרו (יואל ב':י'):

שמה. תמהון ובלבול כמו ונשמו הכהנים (לעיל ד):

החזיקתני. ענין אחיזה:

פסוק כב
הצרי. הוא נטף המוזכר בסממני הקטורת והוא שרף אילן והוא מיוחד לרפואה וכן קחו צרי למכאובה (לקמן נא):

ארוכת. ענין רפואה כמו הנני מעלה לה ארוכה (לקמן לג):

פסוק כג
מי יתן. עניינו כמו הלואי וכן מי יתן והיה לבבם וכו' (דברים ה':כ"ו):
מקור. מעין:
את חללי. על חללי כי ויתנכלו אותו (בראשית ל"ז:י"ח) ת"א וחשיבו עלוהי:

פרק ט

פסוק א
מלון. מקום ללון:
אורחים. הולכי אורח:
עצרת. קבוצת וכן קראו עצרה (יואל ב):

פסוק ב
וידרכו. הדרך לדרוך ברגל על הקשת למתחו היטב לירות למרחוק:

פסוק ג
עקוב יעקב. ענין עקום ועיוות וכן והיה העקוב למישור (ישעיהו מ':ד'):

פסוק ד
יהתלו. ענין לעג כמו הנה התלת בי (שופטים וז):
למדו. ענין ההרגל כמו פרה למד מדבר (לעיל ב):
העוה. מל' עוות ועקום:
נלאו. ענין יגיעה כמו ונלאתי כלכל (לקמן כ):

פסוק ו
צורפם. ענין זקוק:
ובחנתים. מל' בחינה:

פסוק ז
שחוט. משוך כמו זהב שחוט (מ"א י) ארבו. מל' מארב:

פסוק ח
אפקד. ענין השגחה כמו פקדו נא וראו (ש"א יד):

פסוק ט
ונהי. ענין יללה כמו יודעי נהי (עמוס ה):
נאות. ענין מדור כמו בנאות דשא (תהלים כג):
מדבר. לפעמים מקום המרעה סמוך למדבר וכן הצאן ההנה במדבר (ש"א וז):

נצתו. מל' ציה ושממה:

פסוק י
לגלים. ענין תל ודגור כמו עד הגל הזה (בראשית ל"א:נ"ב):
מעון. מדור כמו למעון קדשו (דה"ב ל):
תנים. מין נחש:

פסוק יא
נצתה. מלשון ציה ושממה:

פסוק יג
שרירות. ענין ראיה כמו אשר שוררו אנשים (איוב ל"ו:כ"ד):
למדום. ענין הרגל כמו פרה למוד מדבר (לעיל ב):

פסוק יד
לענה. שם עשב מר:
מי ראש. מי סחיטת ראש והוא שם עשב מר:

פסוק טו
והפיצותים. ענין פזור:
כלותי. מל' כליון:

פסוק טז
למקוננות. מל' קינה:

פסוק יז
ותשנה. כמו ותשאנה באל"ף:
ותרדנה. מל' ירידה:
ועפעפינו. הוא אישון העין:
יזלו. מלשון הזלה ונטיפה:

פסוק יח
שדדנו. ענין עושק:
משכנותינו. מלשון משכן ומקום מדור:

פסוק יט
ותקח. ר"ל תקבל:
רעותה. חברתה:

פסוק כ
בארמנותינו. מלשון ארמון ופלטרין:
עולל. כן יקרא רכים כמו עוללים שאלו לחם (איכה ד':ד'):
מחוץ. משוק:

פסוק כא
נבלת. כן נקרא פגר המת:
כדומן. כזבל:
וכעמיר. כן נקרא אגודת שבלי התבואה כמו ושכחת עומר (דברים כד):
מאסף. ענין הכנסה:

פסוק כב
יתהלל. מלשון הלול והתפארות:

פסוק כד
ופקדתי. ענין השגחה:
מול. מלשון מילה:
בערלה. עד שלא נמול:

פסוק כה
קצוצי. ענין חתוך כמו וקצץ פתילים (שמות ל"ט:ג') ור"ל נפרדים וכאלו הם קצוצים אלה מאלה:
פאה. ענין עבר וצד וכן על ארבע הפאות (שם כה):
ערלי לב. אטומי לב כאלו מכוסה בשומן:

פרק י

פסוק ב
ומאותות. מלי אות וסימן:
תחתו. ענין פחד ושבר:

פסוק ג
כי. אשר:
חוקות. ענין דבר קבוע:
חרש. אומן עץ:
במעצד. שם כלי גדול עשוי לחתוך בו וכן חרש ברזל מעצד (ישעיהו מ"ד:י"ב):

פסוק ד
במסמרות. ביתדות וכן וברזל לרוב למסמרים (דה"א כב):
ובמקבות. הוא הפטיש כמו ותשם את המקבת בידה (שופטים ד':כ"א) ויקרא כן ע"ש שראשו א' חד לנקוב בו האבנים:
יפיק. ענין כשלון וכן ופיק ברכים (נחום ב):

פסוק ה
מקשה. ענין הקשת הקורנס וכן מקשה אחת (שמות ה):
נשוא ינשוא. מל' משא וסבל:
יצעדו. ענין פסיעות והילוך כמו מטיבי צעד (משלי ל):
ירעו. מלשון רעה:
אותם. עמהם וכן ואדבר אותך (יחזקאל ב):

פסוק ז
יאתה. ענין רצוי כמו ויאותו הכהנים (מ"ב יג):

פסוק ח
יבערו. מלשון בער ושוטה וכן איש בער לא ידע (תהילים צ"ב:ז'):
ויכסלו. מלשון כסיל:
מוסר. ענין תוכחה:

פסוק ט
מרקע. מרודד לעשות טסים וכן ועשו אותם רקועי פחים (במדבר ו):
מתרשיש. שם מקום:
מאופז. מין זהב טוב וכן בכתם אופז (דניאל י'):
תכלת וארגמן. שמות מיני צבעים חשובים:

פסוק י
מקצפו. מל' קצף וזעם:
תרעש. ענין תנועה והנדה:
יכילו. ענין סבל כמו ומי יכילנו (יואל ב):

פסוק יא
כדנה. כזאת:
להום. להם ומצאנו בל' ארמי המ"ם במקום הנו"ן כמו וכן אמרין להום (עזרא ה':ג'):
אלה. בזה לשון ארמי כלשון עברי וכן אלה מאניא (שם):

פסוק יב
תבל. הם המקומות המיושבות מבני אדם:

פסוק יג
לקול. באה הלמ"ד במקום בעבור וכן פתח פיך לאלם (משלי ל"א:ח'):
תתו. מל' נתינה:
המון. מל' המייה ושאון:
ויעלה. באה הוי"ו במקום אז וכן אם נקבה תלד וטמאה שבועים (ויקרא י"ב:ה') ור"ל אז טמאה:
נשיאים. עננים ע"ש שמנשאים עצמן למעלה וכן מעלה נשיאים (תהלים קלה):

פסוק יד
נבער. מל' בער ושוטה:
מדעת. מהיות בו דעת וכן וימאסך ממלך (ש"א טז) ור"ל מהיות מלך:
הוביש. מל' בושה:
נסכו. הפסל הנעשה ביציקת המתכת וכן אלהי מסכה (שמות לד):

פסוק טו
תעתועים. מל' תועה:
פקודתם. ענין השגחה:

פסוק יז
אספי. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים י"ט:ט"ו):
כנעתך. ענין סחורה כמו וחגור נתנה לכנעני (משלי ל"א:כ"ד):
במצור. ענין מבצר ע"ש שאין לכבשה בלא מצור וכן ערי מצור (דה"ב ח):

פסוק יח
קולע. ענין השלכת אבן בכלי המיוחד לזה וכן ויקלע ויך את הפלשתי (ש"א יז):
והצרותי. מל' צר ונזק:

פסוק יט
נחלה. מלשון חולי:
ואשאנו. מל' משא וסבל:

פסוק כ
שודד. ענין עושק:
מיתרי. חבלי האוהל וכן יתירים לחים (שופטים יז):

נתקו. נעתקו ממקומם:

ומקים. מלשון הקמה:

יריעותי. ענין וילון:

פסוק כא

נבערו. מל' בער ושוטה:

השכילו. ענין הצלחה וכן ויהי דוד לכל דרכיו משכיל (ש"א יח):

מרעיתם. מל' מרעה ור"ל צאן מרעיתם:

נפוצה. ענין פיזור:

פסוק כב

ורעש. ענין תנועה והנדה:

מעון. מדור:

תנים. מין נחש:

פסוק כג

צעדו. ענין פסיעות והלוך כמו ויהי כי צעדו (ש"ב ו):

פסוק כד

במשפט. ר"ל במשפט הראוי לגלות אוזן למוסר וכן ויסרתיך למשפט (לקמן ל):

פסוק כה

אכלו, ואכלהו. ענין אבדון:

ויכלהו. מלשון כליון:

נוהו. ענין מדור כמו וזורה על נוהו (איוב י"ח:ט"ו):

השמו. מלשון שממון:

פרק יא

פסוק ב

שמעו. ענין הבנה:

איש יהודה. אנשי יהודה וכן איש ישראל ראו (ש"א יג):

ועל יושבי ירושלים. ואל יושבי ירושלים:

פסוק ג

ארור. ענין קללה:

פסוק ד
מכור. הוא הכלי שצורפין בו הזהב כמו וכור לזהב (משלי יז):

פסוק ה
הקים. מלי קיום:

זבת. ענין נטיפה כמו זב עמקך (לקמן מט):

פסוק ו
ובחוצות. בשוקים:

פסוק ז
העד העדותי. ענין התראה כי ע"פ רוב מתרין בעדים לבל יכחשו:

השכם. מלי השכמה ור"ל בזריזות:

פסוק ח
בשרירות. במראית:

פסוק ט
קשר. ענינו אגודת מרד כמו ותקרא קשר קשר (מ"ב יא):

באיש. כמו באנשי:

פסוק י
מאנו. מלי מיאון:

הפרו. בטלו:

פסוק יד
בעד. בעבור:

תשא. ענין הרמת קול:

רנה. היא ענין תפלה:

פסוק טו
לידידי. אהובי:

המזמתה. ענין מעשה רע כמו זמה היא (ויקרא יח):

רעתכי. מלשון רעה:

תעלוזי. ענין שמחה כמו יעלזו חסידים (תהלים קמט):

פסוק טז
רענן. רטוב ומלוחלח כמו דשנים ורעננים יהיו (שם צב):

תואר. מהודר:

המולה. ענין המייה ושאון וכן קול המולה (יחזקאל א):
הצית. מל' הצתה והבערה:
ורעו. ענין שבירה כמו ירעוך קדקד (לעיל ב):
דליותיו. ענפים גדולים כמו לפנות דליותיו אליו (יחזקאל וז):

פסוק יז
בגלל. בעבור כמו בגלל הדבר הזה (דברים ט"ו:י'):

פסוק יח
מעלליהם. מעשיהם:

פסוק יט
אלוף. כמו ואלוף ותחסר הוי"ו והוא הפר כמו שגר אלפיך (שם ו):
יובל. יובא כמו יובל שי (ישעיה יח):
לטבוח. לשחוט:
עץ בלחמו. כמו בעץ לחמו ועץ ר"ל מין עץ שהוא סם המות ועליו נאמר ויורהו ה' עץ (שמות ט"ו:כ"ה) והיה נס בתוך נס כמ"ש רז"ל:
בלחמו. כל מין מאכל קרוי בשם לחם:

פסוק כ
בוחן. מל' בחינה ונסיון:
כליות. בהם מקום העצה:
גליתי. מל' גלוי:

פסוק כב
פוקד. ענין זכרון:

פסוק כג
ושארית. ענין שיור:

פרק יב

פסוק א
משפטים. ענין וויכוח:
צלחה. מל' הצלחה:
שלו. מלשון שלוה:
בוגדי בגד. ענין סרוב ומרד:

פסוק ב
מכליותיהם. מל' כליות:

פסוק ג
התיקם. ענין העתק:

והקדישם. ענין הזמנה כמו קדשו קהל (יואל ב):

פסוק ד
תאבל. ענין השחתה כמו אבלה נבלה הארץ (ישעיהו כ"ד:ד'):

ספתה. ענין כליון כמו אסף אסיפם (לעיל ח):

אחריתנו. מלשון אחרית וסוף:

פסוק ה
רצתה. מל' ריצה ורדיפת ההליכה:

וילאוך. ענין עייפות כמו ומה הלאתיך (מיכה ו):

תתחרה. ענין הדמות וההתערב כמו אל תתחר במרעים (תהלים לו):

בגאון. ענין גבהות ורוממות ורצה לומר ככר המעולה הסמוך לירדן ושם היה מקום האריות כמו שנאמר הנה כאריה יעלה מגאון הירדן (לקמן מט):

פסוק ו
מלא. ענין קבוץ כמו קראו מלאו (לעיל ד):

פסוק ז
נטשתי. ענין עזיבה:

ידידות. ענין אהבה:

פסוק ט
העיט. הוא שם עוף הדורס וכן וקץ עליו העיט (ישעיהו י"ח:ו'):

צבוע. ר"ל בעלת גוונים ונראה כצבוע:

התיו. ענין ביאה כמו שובו אתיו (שם כא):

פסוק י
בוססו. ענין רמיסה כמו בוססו מקדשך (שם סג):

חלקתי. ענין אחוזת שדה כמו ואכלה את החלק (עמוס ז':ד'):

פסוק יא
עלי. ר"ל לפני:

נשמה. מלשון שממה:

פסוק יב
שפים. מקומות הגבוהות:
אכלה. ענין הרג ואבדון וכן וחרבי תאכל בשר (דברים ל״ב:מ״ב):

פסוק יג
נחלו. מל׳ חולי:
יועילו. מל׳ תועלת:

פסוק יד
הנוגעים. ר״ל להרע וכן הנוגע באיש הזה (בראשית כד):
נותשם. אתוש ענין עקירה כמו לנתוש ולנתוץ (לעיל א):

פסוק טז
ונבנו. מל׳ בנין:

פרק יג

פסוק א
אזור. חגורה:
מתניך. חלציך:

פסוק ד
וטמנהו. ענין הסתרה:
בנקיק הסלע. בשן הסלע הבולט וכן ובנקיקי הסלעים (ישעיה ז):

פסוק ו
מקץ. מסוף:

פסוק ז
ואחפור. מלשון חפירה וכרייה:
לכל. ר״ל לשום דבר וכן לא תעשה כל מלאכה (שמות כ׳:י׳) ר״ל שום מלאכה:

פסוק ט
גאון. מל׳ גאות ורוממות:

פסוק י
המאנים. מלשון מיאון וסרוב:
בשררות. במראה:

פסוק יא
ולתהלה. מלשון הלול ושבח:

פסוק יב
נבל. נאד היין וכן ונבל יין (ש"א א):

פסוק יד
ונפצתים. ענין השבור עם הרצוץ וכן ונפוץ הכדים (שופטים ז):
איש אל אחיו. ר"ל זה אחר זה וכן ואת כל מלכי הצפון וגו' איש אל אחיו (לקמן כה):
אחוס. ענין חמלה כמו יחוס על דל (תהילים ע"ב:י"ג) וכפל הדבר במ"ש:

פסוק טו
והאזינו. הטו אוזן לשמוע:

פסוק טז
יתנגפו. ענין הכאה וכן פן תגוף באבן רגליך (שם צא):
נשף. ענין חושך כמו אך חושך ישופני (שם קלט):
לצלמות. צלו של מות והוא חשכת הקבר:
ושית. ענין שימה כמו ישת חושך סתרו (שם יח):
לערפל. עב הענן:

פסוק יז
גוה. כמו גאה ובאה הוי"ו במקום האל"ף וכן כי השפילו ותאמר גוה (איוב כ"ב:כ"ט) והוא ענין רוממות:
ודמוע. הוא דמעת הבכי:
נשבה. מל' שביה:

פסוק יח
ולגבירה. היא המלכה:
מראשותיכם. מלשון ראש ור"ל גדולתכם:

פסוק יט
שלומים. מלשון שלם והכל:

פסוק כא
יפקוד. ענין השגחה:
למדת. ענין ההרגל וכן פרה למד מדבר (לעיל ב):
אלופים. שרים וכן מפריד אלוף (משלי יו):

חבלים. מכאובי יולדה וכן חבלי יולדה (הושע יג):

פסוק כב

קראני. מלשון מקרה:

שוליך. הם תחתיות הבגד כמו על שולי המעיל (שמות כח):

נחמסו. ענין הסרה כמו ויחמס כגן שכו (איכה ב):

עקביך. עקבי הרגל:

פסוק כג

כושי. הם השחורים:

ונמר. שם חיה:

חברברתיו. ענין כתמים וכן חבורה תחת חבורה (שמות כ"א:כ"ה) כי במקום המכה נראה כעין כתם:

למדו. ענין הרגל:

פסוק כד

ואפיצם. ענין פזור:

פסוק כה

גורלך. חלקך לפי שעל פי רוב חולקים בגורל יקרא חלק בשם גורל:

מנת. גם זה ענין חלק כמו מנת שועלים יהיו (תהלים סג):

מדיך. מלשון מדה:

פסוק כו

חשפתי. ענין גלוי כמו וחשופי שת (ישעיה כ):

שוליך. תחתיות הבגד:

קלונך. מלשון קלון ובזיון:

פסוק כז

נאופיך. ענין זנות:

ומצהלותיך. ענין הרמת קול שמחה של קלות וכן איש אל אשת רעהו יצהלו (לעיל ה):

זמת. ענין מחשבה רעה:

שקוציך. מלשון שקץ ותעב:

מתי. ענין השאלה על הזמן וכן מתי תנחמני (תהלים קיט):

פרק יד

פסוק א

על דברי. על ענין וכן על דבר פעור (במדבר כה):

הבצרות. ענין מניעה כמו לא יבצר מהם (בראשית י״א:ו׳) ור״ל מניעת הגשמים וכן בשנת בצורת (לקמן וז):

פסוק ב

אומללו. ענין כריתה כמו כי אומלל אני (תהילים ו׳:ג׳):

קדרו. ענין שחרות וחושך כמו שמש וירח קדרו (יואל ב׳:י׳):

וצוחת. מלשון צווחה וצעקה:

פסוק ג

ואדיריהם. מלשון אדיר וחזק ור״ל השרים:

צעיריהם. ענין קטן ושפל וכן צעיר אנכי ונבזה (תהילים קי״ט:קמ״א):

גבים. בורות כמו ולחשוף מים מגבא (ישעיה ל):

וחפו. ענין כסוי וכן ופני המן חפו (אסתר ז׳:ח׳):

פסוק ד

חתה. ענין שבר כמו וצדקתי לא תחת (ישעיהו נ״א:ו׳):

אכרים. הם עובדי האדמה בחרישה וכדומה וכן ונפצתי בך אכר וצמדו (לקמן נא):

פסוק ו

ופראים. הוא חמור הבר:

שפים. מקומות גבוהות:

שאפו. ענין ההמשכה אל בית הבליעה וכן שאפה רוח (לעיל ב):

רוח. האויר:

כתנים. מין נחש:

פסוק ז

ענו. העידו כמו לא תענה (שמות כ):

משובתנו. ענין מרד כמו שובבה העם הזה (לעיל ח):

פסוק ח

מקוה. מל׳ תקוה:

וכאורח. הולך דרך:

פסוק ט
נדהם. ענינו כמו נבהל ואין לו דומה:
תניחנו. מלשון הנחה ועזיבה:

פסוק י
לנוע. מלשון נע ונד:
חשכו. ענין מניעה כמו ולא חשכת (בראשית כב):
רצם. מל' רצוי:
ויפקד. ענין זכרון:

פסוק יב
יצומו. ענין תענית:
רנתם. ענין תפלה:

פסוק יג
אהה. ענינו כמו אוי:

פסוק יד
חזון. מראה החלום וכן הבין בכל חזון (דניאל א):
וקסם. זה ראיית הכוכבים:
ואליל. ענין דבר שאין בו ממש וכן רופאי אליל (איוב יג):
ותרמית. ענין ערמה כמו כי שקר תרמיתם (תהילים קי"ט:קי"ח):

פסוק טו
יתמו. יכלו כמו תם הכסף (בראשית מז):

פסוק יז
תדמינה. ענין שתיקה והפסק כמו אל דמי לכם (ישעי' סב):
בת עמי. עדת עמי נחלה. מלשון חולי:

פסוק יח
חללי. הרוגים:
תחלואי. מל' חולי:
סחרו. ענין סבוב ועל שם זה נקרא התגר בשם סוחר כי מסבב אחר הסחורה לקנותה:

פסוק יט
געלה. ענין תעוב כמו וגעלה נפשי אתכם (ויקרא כ"ו:ל'):
בעתה. חרדה ורתת:

פסוק כא
תנאץ. ענין בזיון וכן נאצו כל תוכחתי (משלי א):
תנבל. ענין הורדה ושפלות כמו וינבל צור ישועתו (דברים ל"ב:ט"ו):
תפר. ענין בטול:

פסוק כב
בהבלי. מלשון הבל והם הגלולים:
מגשימים. מלשון גשם:
רביבים. כן נקרא הגשם הדק כמו וכרביבים עלי עשב (שם):
ונקוה. מלשון תקוה:

פרק טו

פסוק א
נפשי. ענין רצון כמו אם יש את נפשכם (בראשית כג):
שלח. ענין טירוד וגרושין כמו הן ישלח (לעיל ג):

פסוק ב
אנה. להיכן וכן אנה אעלה (ש"ב ב):

פסוק ג
ופקדתי. ענין מנוי וגזברות:
משפחות. אמר כן בדרך שאלה:
לסחוב. ענין גרירה ומשיכה כמו סחוב והשלך (לקמן כב):

פסוק ד
לזעוה. ענין רתת וחרדה כמו והיה רק זועה (ישעיה כח):
בגלל. בעבור כמו בגלל הדבר הזה (דברים ט"ו:י'):

פסוק ה
יחמול. מלשון חמלה ורחמים:
ינוד. מלשון נדידה:

פסוק ו
נטשת. עזבת:
ואט. מלשון נטיה:
נלאתי. ענין עייפות ויגיעה כמו ונלאו מצרים (שמות ז):

הנחם. ענין הפוך מחשבה כמו פן ינחם העם (שם יג):

פסוק ז

ואזרם. ענין פזור כמו ואתכם אזרה בגוים (ויקרא כ"ו:ל"ג):
במזרה. הוא הכלי שזורין בו התבואה וכן ברחת ובמזרה (ישעיה ל):
בשערי. בערי וכן באחד שעריך (דברים יז):
שכלתי. ענין מיתה כמו מחוץ תשכל חרב (שם לב):

פסוק ח

עצמו. ענין רבוי כמו בעם עצום (תהילים ל"ח:כ'):
אם. כן יקרא עיר גדולה אשר הקטנות סביב לה וכן עיר ואם בישראל (ש"ב כ):
בחור. נבחר וגבור:
שודד. עושק:
הפלתי. ענין השכנה וחניה כמו נופלים בעמק (שופטים ז):
עיר. ענין שונא כמו ויהי ערך (ש"א כח):
ובהלות. מלשון בהלה ופחד:

פסוק ט

אמללה. ענין כריתה כמו אומלל אני (תהלים ו):
נפחה נפשה. ענין דאבון נפש וכן ותקותם מפח נפש (איוב י"א:כ'):
בא. ענין שקיעה כמו כי בא השמש (בראשית כ"ח:י"א):
וחפרה. ענין כלימה וכן וחפרה הלבנה (ישעיה כד):
ושאריתם. מלשון שארית ושיור:

פסוק י

מדון. ענין מריבה כמו ישתוק מדון (משלי כו):
נשיתי. ענין הלואה כמו לא תהיה לו כנושה (שמות כ"ב:כ"ד):
מקללוני. הוא מלשון קללה ומלשון קלון ובזיון:

פסוק יא

אם לא. הוא ענין לשון שבועה וגזם ולא אמר והרי הוא כאדם האומר אם לא כן הוא יהיה כזאת וכזאת וכן אם לא בתים רבים (ישעיהו ה':ט') ורבים כמוהו:
שריתיך. מלשון שארית ובא בחסרון אל"ף וכן וגם כל שרית ישראל (דה"א יב):
הפגעתי. ענין בקשה כמו ופגעו לי (בראשית כג):

פסוק יב
הירוע. ענין שבירה כמו ורעו דליותיו (לעיל יא):

פסוק יג
חילך. מלשון חיל ועושר כמו וישראל עושה חיל (במדבר כ"ד:י"ח):
לבז. מלשון בזה ושלל:
במחיר. ענין דמי הדבר וערכו כמו אקנה מאותך במחיר (ש"ב כד):

פסוק יד
קדחה. ענין הבערה כמו הן כלכם קודחי אש (ישעיהו נ':י"א):
תוקד. ענין שריפה כמו ותוקד עד שאול (דברים ל"ב:כ"ב):

פסוק טו
ופקדני. ענין השגחה:
שאתי. מלשון משא וסבל:

פסוק יז
בסוד. ענין קבוץ כי להמתיק סוד מתקבצין הראויים לו וכן על סוד בחורים (לעיל ו):
ומשחקים. מלשון שחוק ושמחה:
ואעלוז. ענין שמחה:
בדד. יחידי כמו איכה ישבה בדד (איכה א':א'):
זעם. כעס וחרון:

פסוק יח
נצח. לעולם ר"ל זמן רב:
אנושה. כאובה ביותר כמו אנוש חציו (איוב לד):
מאנה. מלשון מיאון:
אכזב. ענין הפסק ועזיבה כמו אשר לא יכזבו מימיו (ישעיהו נ"ח:י"א):
נאמנו. ענין דבר המתקיים כמו יתד במקום נאמן (שם כב):

פסוק יט
יקר. מכובד וחשוב:
מזולל. ענין הרבות האכילה ורדיפת התאוות וכן זולל וסובא (דברים כא):

פסוק כ
בצורה. חזקה:
יוכלו. מל' יכולת:

פסוק כא
ופדיתיך. מלשון פדיון:
מכף. מיד:
עריצים. חזקים כמו כגבור עריץ (לקמן כ):

פרק טז

פסוק ד
תחלואים. מל' חולי:
לדומן. לזבל:

פסוק ה
בית מרזח. בית אבל וכן סר מרזח סרוחים (עמוס ו':ז'):
תנוד. מלשון נדידה:
להם. עליהם:
אספתי. ענין כליון כמו אסף אסיפם (לעיל ח):

פסוק ו
יתגודד. ענין שריטת הבשר כמו ויתגודדו כמשפטם (מ"א ח):
יקרח. ענין מריטת השער כמו קרחי וגזי (מיכה א):

פסוק ז
יפרסו. מלשון פרוסה ושבירה כמו פרוס לרעב לחמך (ישעיהו נ"ח:ז'):
כוס. ר"ל כוס יין:

פסוק ח
משתה. ענין סעודה כמו עשה משתה (אסתר א):
לשבת. מלשון ישיבה:
אותם. עמהם:

פסוק ט
משבית. ענין בטול כמו שבת נוגש (ישעיה יד):

פסוק יב
שרירות. ענין ראיה והבטה:
לבלתי. כמו לבלי:

פסוק יג
והטלתי. ענין השלכה כמו ויטילו את הכלים (יונה א׳:ה׳):
חנינה. מלשון חן:

פסוק יד
העלה. מל׳ עליה:

פסוק טו
הדיחם. מל׳ דחיה:
והשיבותים. מלשון השבה:
על אדמתם. אל אדמתם:

פסוק טז
לדיגים. הצדים את הדגים:
ודיגום. ר״ל יצודו דגים וכן עולל יעוללו (לעיל ו) ור״ל ילקטו העוללות:
ומנקיקי. כן יקרא שם הסלע הבולט וכן בנקיק הסלע (לעיל יג):

פסוק יז
נצפן. ענין הסתרה כמו יצפון לישרים (משלי ב):

פסוק יח
משנה. מל׳ שנים וכפל:
חללם. מלשון חלול:
שקוציהם. מלשון שקץ ושרץ:

פסוק יט
עוזי ומעוזי. ענין חוזק:
ומנוסי. מלשון ניסה ובריחה:
מאפסי. מקצות כי בקצות הארץ כאלו אפס וכלה:
מועיל. מלשון תועלת:

פרק יז

פסוק א
בעט. בקולמוס כמו לשקר עשה עט (לעיל ח):
בצפורן. זהו שעל האצבעות ממעל וכן ועשתה צפרניה (דברים כא) ולפי שדרך האדם לחתוך בצפרניו קרא לעט בלשון צפורן בדרך שאלה:

שמיר. כן נקרא ברזל החזק וכן כשמיר חזק מצור (יחזקאל ג׳:ט׳):
חרושה. חרושה בעומק כחרישה:
לוח. נסר ודף כמו ואת לחותיה (שם כז):
ולקרנות. הם הבליטות שבארבע זויות המזבח וכן ועשית קרנותיו (שמות כ״ז:ב׳) והלמ״ד הוא במקום בי״ת וכן ישבת לכסא (תהלים ט):

פסוק ב

ואשריהם. הוא אילן הנעבד:
רענן. ענין לחות ורטיבות כמו בשמן רענן (שם צב):

פסוק ג

הררי. מלשון הר:
חילך. עושרך:
לבז. לבזה ושלל:
במותיך. מלשון במה:

פסוק ד

ושמטתה. מלשון השמטה ועזיבה כמו שמוט כל בעל משה ידו (דברים טו):
קדחתם. תוקד ענין הבערה ושריפה כמו אש קדחה באפי עליכם תוקד (לעיל טו):

פסוק ה

ארור. ענין קללה:
הגבר. האיש:
בשר. ר״ל אדם שהוא בשר:
זרועו. חזקו:

פסוק ו

כערער. שם עץ מדברי וכן כערער במדבר (לקמן מח):
בערבה. ענינו כמו במדבר:
חררים. ענינו יובש כמו נחר מפוח (לעיל ו):
מלחה. מלשון מלח:

פסוק ח

שתול. נטוע כמו שתולים בבית ה׳ (תהילים צ״ב:י״ד):
יובל. פלגי מים כמו על יבלי מים (ישעיהו מ״ד:ד׳):
ישלח. ענין התפשטות וכן תשלח קציריה (תהלים פ):

חום. מלשון חמימות:
עלהו. העלין:
רענן. ענין לחות:
בצורת. ענין מניעת הגשמים וכן על דברי הבצרות (לעיל יד):
ידאג. מלשון דאגה:
ימיש. ענין הסרה כמו לא ימיש עמוד הענן (שמות י״ג:כ״ב):

פסוק ט

עקוב. ענין עקום ועוות וכן כל אח עקוב יעקוב (לעיל ט):
ואנוש. ענין מכאוב חזק כמו אנוש חצי (איוב לד):

פסוק י

חוקר. ענין חיפוש ודרישה:
בוחן. מלשון בחינה ונסיון:
מעלליו. מעשיו:

פסוק יא

קורא. שם עוף וכן כאשר ירדוף הקורא בהרים (ש״א כו):
דגר. ענין צפצוף העוף להמשיך האפרוחים אחריו כמו ודגרה בצלה (ישעיה לד):
עושה. ענין אסיפה כמו וישראל עושה חיל (במדבר כ״ד:י״ח):
ובאחריתו. בסופו:
נבל. פחות ונבזה:

פסוק יב

כסא. כמו ככסא ותחסר כ״ף השמוש וכן ייטיב גאה (משלי יו) ומשפטו כגהה:
מרום. השמים הרמים:
מראשון. מאז מקדם:

פסוק יג

מקוה. מלשון תקוה:
וסורי. מלשון הסרה:
מקור. מעין:

פסוק טו

נא. עתה:

פסוק טז
אצתי. ענין מהירות כמו ולא אץ לבא (יהושע י':י"ג):

אנוש. ענין מכאוב רב:

התאותי. מל' תאוה:

נכח. נגד:

פסוק יז
למחתה. ענין שבר וכן וצדקתי לא תחת (ישעיהו נ"א:ו'):

פסוק יח
ומשנה. ענין כפל:

פסוק כג
ויקשו. מלשון קשה:

ערפם. הוא אחורי הפנים:

פסוק כו
השפלה. העמק:

פסוק כז
והצתי. ענין הבערה:

ואכלה. ותשרוף וכן כמאכלת אש (שם ט) ארמנות. היכלות ופלטרין:

תכבה. מלשון כיבוי:

פרק יח

פסוק ב
קום. הוא ענין זרוז:

פסוק ג
האבנים. כן שם הכלי המיוחד ליוצר חרס לעשות עליו מלאכתו ודומה לו וראיתן על האבנים (שמות א':ט"ז) שהוא המיוחד אל היולדת:

פסוק ד
בחומר. טיט:

פסוק ז
לנתוש. ענין עקירה:

ולנתוץ. ענין כתיתה ושבירה וכן לנתוש ולנתוץ ולהרוס (לקמן לא):

פסוק ח
ונחמתי. ענין הפוך מחשבה:

פסוק יא
יוצר. בורא ומחדש:

מעלליכם. מעשיכם:

פסוק יב
נואש. מלשון יאוש ועזיבת הדבר כמו ותאמרי נואש (לעיל ב) שרירות. ענין ראיה והבטה:

פסוק יג
שערורית. ענין דבר מגונה ומכוער כמו שמה ושערורה (לעיל ה):

פסוק יד
מצור. מסלע:

לבנון. שם יער בארץ ישראל:

ינתשו. כמו ינטשו בטי"ת כי דטלנ"ת מתחלף כמו שיבואו בענין אחד טעה ותעה ונטישה הוא ענין עזיבה כמו כי לא יטוש (ש"א יב):

זרים. מלי זר ונכרי:

קרים. מלשון קור וצנה:

נוזלים. מלשון הזלה והטפה כמו יזל מים מדליו (במדבר כד):

פסוק טו
שבילי. נתיבות עניינם אחד ענין אורח ומעגל:

סלולה. ענין משמוש התמידות וכן ואורח ישרים סלולה (משלי ט"ו:י"ט):

פסוק טז
שריקות. ענין השמעת קול בקבוץ השפתים כשרואים דבר חשוב שנחרב וכן שרקו ויניעו ראשם (איכה ב):

ישום. ענין תמהון כמו פנו אלי והשמו (איוב כא):

ויניד. מלשון הנדה והנעה:

פסוק יז
אפיצם. ענין פזור כמו ויפץ העם (שמות ה):

עורף. הוא אחורי הפנים והצואר:

אידם. ענין שבר ומקרה רע כמו הלא איד לעול (איוב ל"א:ג'):

פסוק יח
לכו. הוא ענין זרוז:

נקשיבה. ענין שמיעה והאזנה:

פסוק כ
כרו. חפרו כמו בור כרה (תהלים ז):

שוחה. בור כמו שוחה עמוקה (משלי כב):

פסוק כא
תן. ענין מסירה:

והגירם. ענין הזלה ושפיכה וכן יגירהו על ידי חרב (תהילים ס"ג:י"א):

שכולות. מי שמתו בניו קרוי שכול:

פסוק כב
גדודי. צבאות עם:

ופחים. מלשון פח ורשת:

טמנו. ענין הצפנה:

פסוק כג
תמחי. מלשון מחייה ומחיקה:

פרק יט

פסוק א
בקבק. כן שם הכלי שפיה צר על כי בעת ישופך ממנה נשמע כעין קול בקבק וכן ובקבק דבש (מ"א יד):

יוצר חרש. אומן חרס:

פסוק ב
גיא בן הנם. כן שם המקום:

פסוק ג
תצלנה. ענין תנועת הרעש וכן לקול צללו שפתי (חבקוק ג':ט"ז):

פסוק ד
וינכרו. מלשון נכר וזרות:

פסוק ז
ובקותי. ענין ריקות כמו הבוק תבוק הארץ (ישעיהו כ"ד:ג') והוא לשון נופל על לשון בקבוק:

פסוק ח
לשמה. לתמהון:
ולשרקה. ענין השמעות קול בקבוק השפתים ודרכו לעשותו כשרואים דבר חשוב שנחרב:
ישום. יתמה:

פסוק ט
במצור. ענין הקפת גייסות סביבות העיר לכבשה ולהצר להם:
ובמצוק. יציקו מל' צוקה וצרה:

פסוק י
אותך. עמך:

פסוק יא
ככה. כן:
היוצר. אומן חרס:
להרפה. הוא מלשון רפואה ועם כי היא בה"א ור"ל לתקנה ואמר בל' שאלה וכן וירפא את מזבח ה' (מ"א י"ח):

פסוק טו
הקשו. מל' קשה:
ערפם. הוא אחורי הפנים:

פרק כ

פסוק ג
מגור. ענין אסיפה וקבוץ כמו אוגר בקיץ (משלי י'):

פסוק ה
חוסן. ענין חוזק ועל העושר יאמר שהוא החוזק וכן חוסן ויקר יקחו (יחזקאל כ"ב:כ"ה):
יגיעה. גם הוא יאמר על העושר הבא ביגיעה ועמל:
ובזזום. מל' בזה ושלל:

פסוק ז
פתיתני. מלשון פתוי והסתה:
ותוכל. מל' יכולת:

פסוק ח
מדי. ענייננו כמו מתי וכן מדי דברי בו (לקמן לא):
חמס. ענין הסרת היושר והוא מלשון נחמסו עקביך (לעיל יג):
ושוד. עושק הגוף:
ולקלס. ענין לעג כמו וקלסה לכל הארצות (יחזקאל כ"ב:ד'):

פסוק ט
עצור. כנוס ומאוסף כמו עצרת בוגדים (לעיל ט):
ונלאתי. ענין עייפות ויגיעה כמו העוה נלאו (שם):
כלכל. ענין הסבלה והחזקה כמו ומי מכלכל את יום בואו (מלאכי ג':ב'):
ואוכל. מל' יכולת:

פסוק י
דבת. ענין אמירה ועל פי רוב יאמר על האמירי הרע' כמו דבת הארץ (במדבר יג):
מגור. ענין אסיפה:
שומרי. ענין תקוה וצפוי כמו ואביו שמר את הדבר (בראשית לו):
צלעי. ענין חגר ופסח ויאמר על המכשול והתקלה וכן ובצלעי שמחו (תהלים לה):
יפותה. מל' פתוי והסתה:
ונוכלה. מל' יכולת:

פסוק יא
אותי. עמי וכן ואדבר אותך (יחזקאל ב):
עריץ. חזק כמו אל נערץ (תהלים פט):
השכילו. ענין הצלחה על כי המצליח נדמה בעיני הבריות שעושה מעשיו בהשכל וכן ויהי דוד לכל דרכיו משכיל (ש"א יח):

פסוק יב
בוחן. מלשון הבחנה:

פסוק יג
מרעים. רשעים:

פסוק טז
נחם. ענין הפוך מחשבה:
ותרועה. ענין זעקת יללה כמו נפשו ירעה לו (ישעיהו ט"ו:ד'):

פסוק יז
מרחם. הוא מקום הולד:
הרת. מל' הריון:

פסוק יח
עמל. ענין יגיעה:
ויכלו. מל' כליון:

פרק כא

פסוק ב
ויעלה. ענין סלוק כמו העלות הענן (במדבר ט):

פסוק ד
מסב. מל' סבוב:
את מלך. אל מלך:
הצרים. מל' מצור:
ואספתי. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים י"ט:ט"ו):

פסוק ז
יחוס. ענין חמלה כמו וחוסה עלי (נחמיה י"ג:כ"ב) וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ח
נותן. ענין אמירה כמו ולא נתן תפלה (איוב א':כ"ב):
את דרך. את ענין:

פסוק ט
ונפל. ענין השכנה ונטיה כמו אל הכשדים אתה נופל (לקמן לז):
לשלל. ענין ביזה:

פסוק יב
דינו. מלשון דין:
מעלליכם. מעשיכם:

פסוק יג
צור. סלע:
המישור. מלי ישר ושוה:
יחת. ענין ירידה כמו חציך נחתו בי (תהילים ל"ח:ג'):
במעונותינו. מלי מעון ומדור כמו ה' מעון אתה היית (שם צ):

פסוק יד
ופקדתי. ענין השגחה:
והצתי. ענין הבערה כמו באש יצתו (ישעיה לג):
ואכלה. ענין שריפה כמו מאכלת אש (שם ט):

פרק כב

פסוק ג
תונו. ענין אונאת דברים וכן וגר לא תונה (שמות כ"ב:כ'):
תחמוסו. ענין עושק:

פסוק ו
אשיתך. ענין שימה כמו שתו עלי (תהלים ג):
נושבו. מלי ישיבה:

פסוק ז
וקדשתי. ענין הזמנה כמו קדשו מלחמה (יואל ד):

פסוק י
תנדו. ענין הנעה:

פסוק יג
ועליותיו. מלי עליה והם החדרים שהמה ממעל:
ופועלו. רצה לומר שכר הפעולה:

פסוק יד
מרווחים. מלי ריוח:
וקרע. ענין פתיחה וכן ותקרעי בפוך עיניך (לעיל ד):
חלוני. כמו חלונים ונפלה המ"ם:
וספון. ענין קרוי הבתים וכסוין כמו ויספון את הבית גבים (מ"א ו):
ומשוח. ענין טיחה וצביעה:

בששר. הוא מין צבע חשוב וכן חקוקים בששר (יחזקאל כג):

פסוק טו

מתחרה. ענין הדבוק והתערב וכן ואיך תתחרה את הסוסים (לעיל יב):

פסוק יז

בצעך. ענין חמדת הממון כמו מה בצע (בראשית לז):

העושק. הגזל:

המרוצה. מל' רציצה ושבירה וכן ואת מי רצותי (ש"א יב):

פסוק יח

הוי. הוא ענין לשון יללה:

הדה. ענין הדר ויופי:

פסוק יט

סחוב. ענין גרירה ומשיכה על הקרקע וכן ואת הכלבים לסחוב (לעיל טו):

מהלאה. להלן ורחוק:

פסוק כ

מעברים. מל' עבר וצד:

פסוק כא

בשלותיך. מלשון שלוה:

פסוק כב

תרעה. ענין שבירה כמו תרועם בשבט ברזל (תהלים ב):

ונכלמת. מל' כלימה וחרפה:

פסוק כג

מקוננת. ענין מדור כמו ודרור קן לה (תהילים פ"ד:ד') ואמר בלשון שאלה:

נחנת. מל' חן:

חבלים. מכאובים:

חיל. חלחלה:

פסוק כד

כניהו. הוא יכניה והוא יהויכין:

חותם. כן נקראת הטבעת שחותמים בה האגרות וכן חותמך ופתילך (בראשית לח):

אתקנך. ענין העתקה והסרה:

פסוק כה
יגור. ענין פחד כמו ויגר מואב (במדבר כב):

פסוק כו
והטלתי. ענין השלכה כמו ויטילו את הכלים (יונה א):
ילדתך. ענין גדול ואמון וכן יולדו על ברכי יוסף (בראשית נ):

פסוק כז
מנשאים. ענין הרמה ור"ל מבטיחים:

פסוק כח
העצב. כן נקרא הצורה הנעבדת כמ"ש עצבי הגוים (תהלים קלה) וזהו לפי שמעצב לב עובדיו צועק אליו ואינו נענה ובדרך שאלה קרא כן לכולם:
נפוץ. ענין שבירה ורציצה כמו ונפוץ הכדים (שופטים ז):
חפץ. ענין רצון וצורך וכן החפץ לשדי כי תצדק (איוב כב):
הוטלו. הושלכו:

פסוק ל
ערירי. ענין השחתה וחורבן כמו ערו ערו עד היסוד בה (תהילים קל"ז:ז'):
גבר. איש:

פרק כג

פסוק א
ומפיצים. ענין פיזור כמו ויפץ העם (שמות ה):
מרעיתי. מלשון מרעה:

פסוק ב
ותדיחום. מלשון דחיה:
פקדתם. ענין זכרון והשגחה:
מעלליכם. מעשיכם:

פסוק ג
נויהן. מדורם כמו נוה שאנן (ישעיה לג):
ופרו. יעשו פירות ר"ל יולידו בנים:

פסוק ד
יחתו. ענין שבר ופחד:

יפקדו. ענין חסרון כמו אשה רעותה לא פקדו (שם לד):

פסוק ה
והשכיל. ענין הצלחה כמו ויהי דוד לכל דבריו משכיל (ש"א יח):

פסוק ט
לנביאים. הלמ"ד הוא במקום בעבור כמו פתח פיך לאלם (משלי ל"א:ח'):
רחפו. ענין תנועה ותנודה כמו על גוזליו ירחף (דברים ל"ב:י"א):

פסוק י
אלה. ענין שבועה כמו ושמעה קול אלה (ויקרא ה':א'):
אבלה. ענין השחתה כמו על כן תאבל הארץ (הושע ד':ג'):
נאות. ענין מדור כמו בנאות דשא (תהלים כג):
מדבר. לפעמים מקום המרעה סמוך למדבר וכן הצאן ההנה במדבר (ש"א יז):
מרוצתם. מלשון ריצה ומהירות ההליכה:
כן. נכון ואמת כמו לא כן בדיו (ישעיה טז):

פסוק יב
כחלקלקות. מלשון חלק:
באפילה. ענין חושך:
פקודתם. ענין זכרון:

פסוק יג
תפלה. ענין דבר גרוע מבלי טעם וכן ולא נתן תפלה לאלהים (איוב א':כ"ב):
ויתעו. מלשון תועה:

פסוק יד
שערורה. ענין דבר מגונה כמו שמה ושערורה (לעיל ה):
נאוף. ענין זנות:
מרעים. רשעים:

פסוק טו
לענה. מין עשב מר:
והשקיתים. ענין שתייה:
מי ראש. מי סחיטת עשב מר ששמו ראש כמו וישקני מי ראש (לעיל ח):

פסוק טז
מהבלים. מלשון הבל:

חזון. ענין ראיה וע"פ רוב יאמר על מראה הנבואה:

פסוק יז
למנאצי. ענין בזיון כמו כי נאצו האנשים את מנחת ה' (ש"א ב):
וכל. כמו ולכל:
בשרירות. ענין ראיה ר"ל מה שהלב רואה וחומד:

פסוק יח
בסוד. ר"ל במקום השפעת הנבואה:
הקשיב. ענין האזנה וקבלה:

פסוק יט
סערת. רוח סערה:
חמה. כמו בחמה:
מתחולל. מלשון חיל וחלחלה:
יחול. ישכון כמו יחולו על ראש יואב (ש"ב ג):

פסוק כ
הקימו. מלשון קיום:
מזימות. מחשבות כמו זממה שדה (משלי לא):
באחרית. בסוף:

פסוק כא
רצו. מלשון מרוצה ומהירות ההליכה:

פסוק כב
וישיבום. מלשון השבה:
מעלליהם. מעשיהם:

פסוק כו
ונביאי. הוי"ו במקום אבל:
תרמית. ענין ערמה כמו שקר תרמיתם (תהלים קיט):

פסוק כז
החושבים. מלשון מחשבה:

פסוק כח
לתבן. קש:
הבר. כן נקרא התבואה וכן לשבור בר (בראשית מג):

פסוק כט
וכפטיש. הוא המקבת כמו פטיש כל הארץ (לקמן נ):
יפוצץ. ענין השבר לחתיכות רבות וכן ויתפוצצו הררי עד (חבקוק ג):

פסוק לא
הלוקחים. ענין למוד והרגל כמו הטתו ברוב לקחה (משלי ז׳:כ״א):
וינאמו נאם. הוא ענין אמירה והוא לשון שהנביאים רגילים בו:

פסוק לב
ויתעו. מלשון תועה:
ובפחזותם. ענין קלות הדעת וכן אנשים רקים ופוחזים (שופטים ט׳:ד׳):
והועיל. מלשון תועלת:

פסוק לג
משא. כן נקרא הנבואה:
ונטשתי. ענין עזיבה:

פסוק לד
ופקדתי. ענין זכרון:

פסוק לה
על רעהו. אל רעהו:
ענה. מלשון עניה ותשובה על השאלה:

פסוק לט
ונשיתי. נשא ענין הסרה והעתקה כמו נשתה גבורתם (לקמן נא):

פרק כד

פסוק א
דודאי. שם כלי כעין קדרה וכן כפיו מדוד תעבורנה (תהילים פ״א:ז׳):
מועדים. מזומנים וכן אנה פניך מועדות (יחזקאל כ״א:כ״א):
החרש. קבוצת האומנים כמו חרש עצים (ישעיה מד):

פסוק ב
הבכורות. המבושלות כל צרכן וכן בכורי ענבים (במדבר יג):

פסוק ה
אכיר. מלשון הכרה:

פסוק ו
והשיבותים. מלשון השבה:
אהרס. מלי הריסה ונתיצה:
אתוש. ענין עקירה כמו לנתוש ולנתוץ (לעיל א):

פסוק ט
לזעוה. ענין רעד ורתת וכן והיה רק זועה (ישעיה כח):
לשנינה. ענין ספור ואמירה כמו ושננתם לבניך (דברים ו):

פסוק י
תומם. ענין כליון והשלמה כמו תם הכסף (בראשית מז):

פרק כה

פסוק ג
אשכים. מלשון השכמה והוא ענין זרוז:

פסוק ו
ארע. מלשון רעה:

פסוק ח
יען. בעבור:

פסוק ט
והחרמתים. ענין הרג ואבדון כמו כי החרם תחרימם (דברים כ):
לשמה. ענין תמהון:
לשרקה. ענין השמעת קול בקבוץ שפתים ונעשה על דבר חשוב שנחרב:
ולחרבות. מלשון חורבן:

פסוק יב
כמלאות. ענין השלמה כמו ובמלאות ימי טהרה (ויקרא י"ב:ו'):
אפקוד. ענין זכרון:

פסוק טז
והתנועשו. ענין תנועה חזקה כמו ותגעש ותרעש הארץ (תהילים י"ח:ח'):
והתהוללו. מלשון הוללות ושטות כמו והתהוללו הרכב (נחום ב):
בינותם. ביניהם:

פסוק כג
קצוצי. מלשון קצה:
פאה. ענין עבר וצד:

פסוק כו
איש אל אחיו. זה אחר זה בסמוך לו וכן ונפצתים איש אל אחיו (לעיל יג):

פסוק כז
וקיו. מל' הקאה והוא החזרת המאכל מן הגוף דרך הפה:

פסוק כח
ימאנו. מל' מיאון:

פסוק כט
מחל. מל' התחלה:

פסוק ל
ממרום. מהשמים הרמים:
ישאג. ענין צעקה:
וממעון. ענין מדור כמו השקיפה ממעון קדשך (דברים כ"ו:ט"ו):
נוהו. מדורו כמו ואת נוהו השמו (תהילים ע"ט:ז'):
הידד. המלה ההיא מיוחדת לקריאת דורכי היין לזרז עצמם וכן הידד השבתי (ישעיה טז):
כדורכים. הם הצועדים ופוסעים על הענבים להוציא היין:
יענה. ענין הרמת קול וכן וענו הלוים וכו' קול רם (דברים כ"ז:י"ד):

פסוק לא
שאון. ענין המיה:
נשפט. ענין ויכוח:
לכל בשר. לכל אדם:

פסוק לב
וסער. רוח סערה:
יעור. מל' התעוררות:
מירכתי. מסוף וכן ולירכתי המשכן (שמות כו):

פסוק לג
יאספו. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים י"ט:ט"ו):

לדומן. ענין זבל:

פסוק לד
הילילו. מל' יללה:

והתפלשו. ענין הגלגול בעפר כמו עפר התפלשי (מיכה א':י') אדירי. ענין חוזק:

מלאו. נשלמו וכן במלאת ימי טהרה (ויקרא י"ב:ו'):

ותפוצותיכם. ענין פזור וכן כי נפץ העם (ש"א יג):

פסוק לה
מנוס. ענין בריחה:

ופליטה. שארית וכן אל יהיה לה פליטה (לקמן נ):

פסוק לו
יללת. מל' יללה:

שודד. ענין עושק וגזל:

מרעיתם. מל' מרעה:

פסוק לז
ונדמו. ענין חורבן וכריתה כמו גם מדמן תדומי (לקמן מח):

נאות. מדור כמו בנאות דשא (תהלים כג):

פסוק לח
ככפיר. כן יקרא ארי בחור:

היונה. מלשון אונאה ועניני קחת ההון וכן העיר היונה (צפניה ג):

פרק כו

פסוק ב
תגרע. מלשון גרעון:

פסוק ג
ונחמתי. ענין הפוך מחשבה:

פסוק ח
ויתפשו. ענין האחיזה בחזקה כמו ותפשו בו אביו ואמו (דברים כ"א:י"ט):

פסוק ט
תחרב. מל' חורבן:

ויקהל. ענין קבוץ כמו ויקהל משה (שמות לה):

פסוק יג
היטיבו. ענין תקון כמו מה תיטיבי דרכך (לעיל ב):

פסוק יח
עיים. ענין גלים ותלים כמו שמו את ירושלים לעיים (תהילים ע"ט:א'):
לבמות. גבשושית גבוהות כי במה ענין גבהות כמו במתי עב (ישעיה יד):

פסוק יט
ויחל. ענין תפלה כמו ויחל משה (שמות לב):

פסוק כג
נבלתו. גם גוף אדם המת יקרא נבלה:

פסוק כד
יד. ענין כח והתאמצות:

פרק כז

פסוק ב
מוסרות. רצועות שקושרין בו העול וכן ומוסרות ערוד (איוב לט):
ומוטות. מלשון מטה והם עצי העול:

פסוק ג
מלאכים. שלוחים:

פסוק ח
אפקוד. ענין השגחה:
תומי. ענין כליון וכן עד תום כל הדור (דברים ב':י"ד):

פסוק יא
והנחתיו. מל' מנוחה:

פסוק יח
יפגעו. ענין תפלה ובקשה כמו ואל תפגע בי (לעיל ב):
נא. עתה:

פסוק יט
הים. עשוי הוא כעין גיגית כמ"ש במלכים:
המכונות. מלשון כן ובסיס והיו מתחת לכיורות כמ"ש במלכים:

פסוק כ
בגלותו. כמו בהגלותו:

חורי. כן יקראו השרים הגדולים וכן ואריבה את החורים (נחמיה ה':ז') שהוא מלשון חיור ולובן וכאשר יקראו השפלים חשוכים כמ"ש בל יתיצב לפני חשוכים (משלי כ"ב:כ"ט):

פסוק כב
פקדי. ענין זכרון:

פרק כח

פסוק ג
בעוד. בסוף כמו בעוד שלשת ימים (בראשית מ':י"ג):

שנתים. שתי שנים:

ימים. כן נקרא השנה כמו ימים תהיה גאולתו (ויקרא כ"ה:כ"ט) וכפל הדבר בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דניאל יב):

פסוק י
המוטה. עץ העול:

פסוק יג
תחתיהן. במקומן:

פסוק טז
משלחך. אגרשך וכן וישלחם ביד פשעם (איוב ח':ד'):

פרק כט

פסוק א
הספר. האגרת:

יתר. מלשון יתרון:

פסוק ב
והסריסים. כן יקראו השרים כמו והיו סריסים בהיכל מלך בבל (ישעיהו ל"ט:ז'):

והחרש. קבוצת האומנות כמו חרש ברזל (שם מד):

פסוק ח
ישיאו. ענין פתוי והסתה כמו הנחש השיאני (בראשית ג):

וקוסמיכם. הוא מין כישוף:

פסוק י

לפי. לשעור כמו איש לפי אכלו (שמות יב):

מלאת. ענין השלמה:

אפקוד. ענין זכרון:

פסוק יא

אחרית. סוף:

פסוק יד

שבותכם. מל' השבה:

פסוק טו

הקים. העמיד:

פסוק יז

משלח. ענין גרוי והשסה כמו ושן בהמות אשלח בם (דברים לב):

השוערים. ענין דבר מגונה ומאוס כמו שמה ושערורה (לעיל ה):

פסוק יח

לזעוה. ענין רעד ורתת:

לאלה. ענין שבועה:

ולשמה. ענין תמהון:

ולשרקה. ענין השמעת קול בקבוץ השפתים ודרכו לעשותו כשרואים דבר חשוב שנחרב:

פסוק כב

וכאחב. הוא אחאב:

קלם. ענין חרוך ושריפה כמו קלוי באש (ויקרא כ):

פסוק כג

נבלה. דבר כעור ומגונה וכן כי נבלה עשה בישראל (בראשית ל"ד:ז'):

ועד. מל' עדות:

פסוק כד

הנחלמי. שם מקום חלם כן ת"י:

פסוק כה

בשמכה. כמו בשמך וההי"א נוספת כמו אשר צויתי אותכה (שמות כ"ט:ל"ה) והדומים:

פסוק כו
פקידים. ממונים כמו פקודי החיל (במדבר לא):
המהפכת. שם של בית הסוהר:
הצינוק. שם הכלי העשוי לסגור בו ידי התפוש:

פסוק כז
גערת. ענין צעקת נזיפה:
הענתתי. מן ענתות והוא שם עירו של ירמיה:

פסוק כח
כי על כן. כי על אשר וכן כי על כן ראיתי פניך (בראשית ל"ג:י'):

פסוק לב
פוקד. ענין זכרון:

פרק ל

פסוק ג
ושבתי. ענין השקט ומנוחה כמו בשובה ונחת תושעון (ישעיהו ל':ט"ו):
שבות. מל' שביה:
והשיבותים. מל' השבה:

פסוק ו
כל גבר. כל איש:
חלציו. מתניו:
לירקון. למראה ירוק:

פסוק ח
ומוסרותיך. הם קשורי רצועות העול:
אנתק. ענין העתק והסרה:
זרים. נכרים:

פסוק י
תחת. ענין פחד ושבר כמו אל תחת מפניהם (לעיל א):
ושב. ענין השקט ומנוחה:
ושאנן. ענין שלוה כמו שאנן מואב מנעוריו (לקמן מח) וכפל הדבר במ"ש לרוב השלוה וההשקט:

מחריד. מלשון חרדה:

פסוק יא

הפיצותיך. ענין פיזור:

למשפט. כמו במשפט ובאה הלמ"ד במקום בי"ת וכן ישבת לכסא (תהילים ט':ה') ור"ל במשפט הראוי לגלות אוזן למוסר וכן יסרני ה' אך במשפט (לעיל י'):

פסוק יב

אנוש. ענין מכאוב חזק כמו ומכתי אנושה (לעיל טו):

לשברך. הלמ"ד היא במקום את וכן הרגו לאבנר (ש"ב ג):

נחלה. מל' חולי:

פסוק יג

למזור. ענין רפואת המכה ותקרא כן לפי שדרך לפזר על המכה סממנים לרפאותה כמו לא זורו ולא חובשו (ישעיהו א':ו') וגם המכה עצמה תקרא כן כמ"ש ויהודה את מזורו (הושע ה':י"ג) וזהו לפי שעליה מפזרים הסממנים:

תעלה. ענין רפואה כמו תעלה אין לו (לקמן מו) וכפל המלה בשמות נרדפים כמו אדמת עפר (דניאל יב):

פסוק יד

מוסר. מלשון יסורים:

עצמו. ענין רבוי כמו עצמו לי אלמנותיו (לעיל טו):

פסוק טז

שאסיך למשיסה. ענין רמיסה ודריכה כמו מי נתן למשיסה יעקב (ישעיה מב):

פסוק יז

ארוכה. ענין רפואה כמו ארוכת בת עמי (לעיל ח):

פסוק יח

שב. ענין השקט:

שבות. מלשון שביה:

ומשכנותיו. מל' משכן ומדור:

תלה. מלשון תל וגל ור"ל על גבהה וחזקתה:

וארמון. ענין היכל ופלטרין וכן כי ארמון נוטש (ישעיהו ל"ב:י"ד):

משפטו. דרכו ומנהגו וכן עומד על העמוד כמשפט (מ"ב יא):

פסוק יט
תודה. מלשון הודאה:
משחקים. מל' שחוק ושמחה:
והכבדתים. ענין רבוי כמו בעם כבד (במדבר כ):
יצערו. ענין מיעוט כמו ויצערו ולא יבין למו (איוב י"ד:כ"א):

פסוק כ
ופקדתי. ענין השגחה:
לוחציו. הדוחקים ומצירים לו כמו וגר לא תלחץ (שמות כב):

פסוק כא
אדירו. ענין חוזק ועל המלך יאמר שהוא החזק מכל:
ונגש. ענין הקרבה:
ערב. ענין התחייבות ודוגמתו התערב נא את אדוני וכו' (ישעיהו ל"ו:ח'):

פסוק כג
סערת. רוח סערה:
מתגורר. ענין כריתה וחתוך כמו מגוררות במגרה (מ"א ז):
יחול. ישכון כמו יחולו על ראש יואב (ש"ב יג):

פסוק כד
מזימות. מחשבות כמו על בבל מזמתו (לקמן נא):
באחרית. בסוף:
תתבוננו. מל' בינה:

פרק לא

פסוק ב
שרידי. ענין שארית ושיור כמו שריד ופליט (לקמן מב):
להרגיעו. ענין מנוחה וההשקט כמו ומצאו מרגוע לנפשכם (לעיל ו):

פסוק ד
אבנך ונבנית. מלשון בנין:
תעדי. מלשון עדי וקשוט:
תופיך. שם כלי נגון:

במחול. ענין רקוד השמחה כמו הפכת מספדי למחול לי (תהילים ל':י"ב) ולזה יש כלי נגון נקראת מחול כמ"ש הללוהו בתוף ומחול שם קנ) לפי שהיא מעוררת רקוד השמחה:

פסוק ה

וחללו. ענין פדיון כמו נטע כרם ולא חללו (דברים כ):

פסוק ו

נוצרים. ענין שמירה ועל הצופים יאמר שדרכם לעמוד במקום גבוה לראות מי ומי הבאים לשמור את העיר מן הנזק:

פסוק ז

וצהלו. ענין השמעת קול גדול כמו פצחי רנה וצהלי (ישעיהו נ"ד:א'):

פסוק ח

מירכתי. מסוף:

ופסח. חגר:

פסוק ט

אובילם. ענין הבאה כמו יובל שי (שם יח):

אל נחלי מים. על נחלי מים:

פסוק י

מזרה. ענין פזור כמו וזריתים לכל רוח (לקמן מט):

פסוק יב

ונהרו. ימשכו כנהר וכן ונהרו אליו כל הגוים (ישעיהו ב':ב'):

תירוש. כן יקרא ענבי היין:

יצהר. הוא השמן:

רוה. שבעה כמו הרוה את הארץ (שם נה) לדאבה. ענין עצבון ודאגה כמו ודאבון נפש (דברים כח):

פסוק יג

במחול. ריקוד של שמחה:

פסוק יד

ורויתי. ענין שביעה:

דשן. ענין שומן:

פסוק טו

ברמה. בשמים הרמים:

נהי. ענין יללה:
תמרורים. מלשון מרירות:
מאנה. מל' מיאון:

פסוק יח
מתנודד. מל' הנדה והנעה:
לומד. ענין ההרגל כמו פרא למד מדבר (לעיל ב):

פסוק יט
נחמתי. ענין הפוך מחשבה וחרטה:
ספקתי. ענין הכאה כמו ויספוק את כפיו (במדבר כ"ד:י'):
ירך. צד הגוף:
נשאתי. מל' משא וסבל:

פסוק כ
יקיר. מלשון יקר וחשוב:
שעשועים. ענין התעסקות לשמוח וכן ושעשע יונק (ישעיה יא):
מדי. מתי וכן מדי עברו (שם כח):
עוד. הוא ענין רבוי כמו ויבך על צואריו עוד (בראשית מז):
המו. מל' המייה והוא ענין הכמרת רחמים וחמלה וכן המון מעיך (ישעיה סג):

פסוק כא
הציבי. ענין העמדה:
ציונים. ענין סימן ואות כמו ובנה אצלו ציון (יחזקאל לט):
תמרורים. אילני תומר:
שתי. ענין שימה:
למסילה. ענין שביל ודרך:

פסוק כב
תתחמקין. ענין סבוב כמו חמק עבר (ש"ה ה):
השובבה. ענין מרד כמו מדוע שובבה העם (לעיל ח):

פסוק כג
בשובי. מלשון השבה:
שבותם. מלשון שבי:
נוה. ענין מדור:

פסוק כד

אכרים. הם עובדי האדמה בחרישה כמו בושו אכרים (לעיל יד):

בעדר. עם עדר ובאה בי״ת במקום עם וכן הרק אך במשה דבר ה׳ (במדבר י״ב:ב׳) ומשפטו עם משה:

פסוק כה

הרויתי. ענין שביעה:

עיפה. ר״ל צמאה כי העיף צמא למים:

דאבה. ענין עצבון:

פסוק כו

הקיצותי. מלשון יקיצה והערה מן השינה:

ושנתי. מל׳ שינה:

ערבה. ענין מתיקות כמו וערבה שנתך (משלי ג):

פסוק כח

שקדתי. ענין מהירות והתמדה כמו שוקד אני על דברי (לעיל א):

לנתוש. ענין עקירה:

ולנתוץ. ענין שבירה:

ולהרוס. מלשון הריסה וקלקול לבנות. מל׳ בנין:

פסוק כט

בוסר. כן נקרא הפרי שלא נגמר הבישול והוא חמוץ ומקהה את השנים כמו ובוסר גומל יהיה נצה (ישעיהו י״ח:ה׳):

תקהינה. ענין חלישת השנים לחתך המאכל וכן אם קהה הברזל (קהלת י׳:י׳) ור״ל שנחלש הברזל לכרות העץ:

פסוק לב

החזיקי. ענין אחיזה:

הפרו. ענין ביטול:

בעלתי. ענין אדון כמו אם בעליו עמו (שמות כ״ב:י״ד):

פסוק לה

חוקת. ענין דבר קבוע:

רוגע. ענין בקיעה כמו עורי רגע (איוב ו):

פסוק לו
ימושו. ענין הסרה כמו לא ימיש עמוד הענן (שמות י״ג:כ״ב):
ישבתו. ענין ביטול:

פסוק לז
מוסדי. מלשון יסוד והוא מרכז כדור הארצי:
על כל. בעבור כל:

פסוק לח
שער הפנה. שער העומד בזוית:

פסוק לט
קו המדה. חבל המיוחד למדוד בו:
על גבעת גרב. עד גבעת גרב וכן וירכתו על צידון (בראשית מ״ט:י״ג):
ונסב. מלשון סבוב:

פסוק מ
הפגרים. ההרוגים:
והדשן. אפר המזבח:
השדמות. מלשון שדה וכן שדמות חשבון (ישעיה טז):
קדרון. כן שם הנחל:
ינתש. ענין עקירה:
יהרס. מלשון הריסה וקלקול:

פרק לב

פסוק ב
חיל. צבאות עם:
צרים. מקיפים ומסבבים להצר להם:
כלוא. אסור כמו אדני משה כלאם (במדבר י״א:כ״ח):
המטרה. כן נקרא בית האסורים כי יאסר בבית משמרכם (בראשית מ״ב:י״ט) ת״א מטרתכון:

פסוק ה
פקדי. ענין זכרון והשגחה ויאמרו כן על השגחת הבאת המיתה וכן ופקודת כל האדם יפקד עליהם (במדבר ט״ז:כ״ט):

פסוק ז
משפט. ענין מנהג וסדר וכן ומשפט הכהנים (ש"א ב):

פסוק י
בספר. כן נקרא מגילה כתובה:

פסוק יד
יעמדו. יתקיימו:

פסוק יז
אהה. הוא ענין צעקת יללה:

יפלא. ענין מכוסה ונעלם כמו כי יפלא ממך דבר למשפט (דברים י"ז:ח'):

כל דבר. שום דבר וכן לא תעשה כל מלאכה (שמות כ':י'):

פסוק יט
העליליה. ענין מעשה כמו גם במעלליו (משלי ב):

פקוחות. פתוחות כמו פקח ה' עיניך (ישעיהו ל"ז:י"ז):

פסוק כא
ובאזרוע. האל"ף נוספת:

פסוק כב
זבת. מלשון זיבה ונטיפה:

פסוק כג
ותקרא. מלשון מקרה ובאה האל"ף במקום ה"א:

פסוק כד
הסוללות. תל העפר ששופכין מול העיר לעלות עליה להלחי על העיר קרוי סוללה וכן וישפוך סוללה (דניאל י"א):

והנך. הנה אתה:

פסוק כט
והציתו. ענין הדלקה:

קטרו. מלשון הקטרה:

פסוק לא
כי על אפי. אלא על אפי:

פסוק לב
ואיש. ענייננו גדול וחשוב וכן הלוא איש אתה (שמואל א כ"ו:ט"ו):

פסוק לד
שקוציהם. מלשון שקץ ותועבה:

פסוק מג
ונקנה. מל' קנין:

פסוק מד
אשיב. מל' השבה:

שבותם. מלשון שביה:

פרק לג

פסוק א
עודנו. עדיין:

עצור. מעוכב וכלוא וכן מעוצר וממשפט לוקח (ישעיהו נ"ג:ח'):

פסוק ב
עושה. ענין הגדלה ורוממות כמו ישמח ישראל בעושיו (תהילים קמ"ט:ב'):

יוצר. מחדש וכן יוצר עליכם רעה (לעיל יח):

להכינה. מלשון הכנה:

פסוק ג
ובצורות. חזקות והוא מלשון מבצר:

פסוק ד
הנתוצים. ענין שבירה והריסה:

אל הסוללות. על הסוללות ר"ל בעבור סוללות והם התלים שעושים לעלות עליהם להלחם:

ואל החרב. בחרב כמו ואל הארון (שמות כה) ומשפטו ובהארון:

פסוק ו
ארוכה. ענין רפואה כמו ארוכת בת עמי (לעיל ח) ולתוספת ביאור אמר ומרפא:

וגליתי. מלשון גלוי:

עתרת. ענין רבוי כמו ועתר ענן הקטורת (יחזקאל ח':י"א):

פסוק ז
שבות. מלשון שביה:

ובניתים. מלשון בנין:

פסוק ט
לשם. ענין פרסום:

ורגזו. ענין תנועת הרעדה וכן רגזו ואל תחטאו (תהילים ד':ה'):

פסוק י
חרב. מל' חורבן: הנשמות: מלשון שממון:

פסוק יב
נוה. ענין מדור:

מרביצים. ענין שכיבה לנוח:

פסוק יג
מונה. מל' מנין ומספר:

פסוק יד
והקמותי. אקיים:

פסוק כ
תפרו. ענין בטול:

בריתי. ענינו בכ"מ דבר מתקיים:

בעתם. מל' עת וזמן:

פסוק כב
אשר. כאשר ותחסר כ"ף השמוש:

ימד. מל' מדידה:

פסוק כד
ינאצון. ענין מיאוס ובזיון כמו ותוכחת נאץ לבו (משלי ה':י"ב):

פסוק כו
ישחק. יצחק כי זסשר"ץ מתחלף:

כי. כאשר:

שבותם. מל' שביה:

פרק לד

פסוק א
חילו. צבאות עמו:

פסוק ג
תפוש תתפש. ענין האחיזה בחזקה:

פסוק ה
והוי. ענין צעקת יללה:

פסוק ח
דרור. ענין חירות וחפשי כמו וקראתם דרור (ויקרא כה):

פסוק י
וישמעו. ענין קבלת דברים:

פסוק יא
ויכבשום. ענין התפיסה בחזקה כמו ויש מבנותינו נכבשות (נחמיה ה':ה'):

פסוק טז
ותחללו. מל' חלול:

לנפשם. ענין רצון כמו אם יש את נפשכם (בראשית כג):

פסוק יז
לזעוה. ענין חרדה:

פסוק יח
העוברים. המבטלים:

הקימו. מל' קיום:

בתריו. חלקיו כמו ואת הצפור לא בתר (שם טו):

פסוק יט
הסריסים. מין שררה:

העוברים. מל' עברה:

פסוק כא
העולים. ענין סלוק כמו ויעלו מעל ירושלים (לקמן לז):

פרק לה

פסוק ב
הלשכות. ענין חדר:

פסוק ד
שומר הסף. שומר מזוזות השערים כי סף הוא מזוזה וכן הכהנים שומרי הסף (מ"ב יג):

פסוק ה
גביעים. הם כעין כוסות וגדולים מהם ובהם מביאים היין וכן ואת גביעי גביע הכסף (בראשית מ"ד:ב'):

פסוק ז
גרים. כמו עם לבן גרתי (בראשית ל"ב:ה'):

פסוק טו
נא. עתה:

מעלליכם. מעשיכם:

פסוק יט
לא יכרת. לא יפסק:

פרק לו

פסוק ה
עצור. כלוא כמו והוא עודנו עצור (לעיל לג):

פסוק ו
צום. תענית:

פסוק ז
תפול. ענין נטיה וכן ותפול מעל הגמל (בראשית כ"ד:ס"ד):

פסוק יח
בדיו. מי השחור העשוי לכתיבה:

פסוק יט
איפה. איה פה:

פסוק כ
הפקידו. מל' פקדון וגניזה:

פסוק כב
האח. כך שם הכלי שמבערין בו האש:

מבוערת. דולקת:

פסוק כג
דלתות. הוא לשון שאלה על הפסוקים:

בתער. סכין חריף ושנון:

תום. ענין השלמה:

פסוק כה
הפגיעו. ענין תחנה ובקשה כמו ופגעו לי (שם כג):

פסוק כט
והשבית. ענין ביטול ומניעה:

פסוק ל
לחורב. ענין חמימות כמו חורב בצל עב (ישעיהו כ"ה:ה'):

ולקרח. ענין גליד הנקרח מן המים בימי הקור כמו משליך קרחו (תהלים קמז):

פסוק לא
ופקדתי. ענין זכרון:

איש יהודה. אנשי יהודה:

פרק לז

פסוק ד
ולא נתנו. ולא עזבו כמו ולא נתן סיחון (במדבר כ"א:כ"ג):

בית הכלוא. בבית המאסר:

פסוק ה
וחיל. צבאות עם:

הצרים. המקיפים להצר:

ויעלו. ענין סילוק כמו ונעלה הענן (שם ט):

פסוק ט
תשיאו. ענין פתוי והסתה כמו הנחש השיאני (בראשית ג):

פסוק י
מדוקרים. ענין תחיבת חרב וחנית בגוף כמו כל הנמצא ידקר (ישעיהו י"ג:ט"ו):

פסוק יא
בהעלות. ענין סילוק:

פסוק יב
לחליק. כמו להחליק והוא מלשון החלקה והשמטה:

פסוק יג
בעל. שר ואדון כמו אם בעליו עמו (שמות כ"ב:י"ד):

פקדת. מלשון פקיד וממונה:
ויתפוש. אחזו בחזקה כמו והיא לא נתפשה (במדבר ה):
נופל. ענין הטיה זה התחברות כמו ונפלה אל מחנה ארם (מלכים ב ז׳:ד׳):

פסוק טו
ויקצפו. מלשון קצף וכעס:
בית האסור. בית המאסר:

פסוק טז
כי בא. אשר בא:
החנויות. הם המקומות שמוכרין שם סחורה וכל ממכר וידוע הוא בדרז״ל:

פסוק כ
תפל. ענין נטיה:

פסוק כא
ויפקידו. מלשון פקדון והנחה:
בחצר המטרה. שם משמר בית האסורים:
ככר. כן יקרא לחם השלם:
מחוץ. משוק כמו וחוצות תשים לך בדמשק (מ״א כ):
האופים. מלשון אפיית הפת:
תום. ענין השלמה:

פרק לח

פסוק ב
לשלל. ענין בזה:

פסוק ד
מרפא. מלשון רפיון וחלשות:
לדבר. בדבר הלמ״ד במקום בי ת וכן ישבת לכסא (תהילים ט׳:ה׳) ומשפטו בכסא:

פסוק ה
יוכל. מלשון יכולת:

פסוק ו
וישלחו. ענין הושטה וכן תשלח קציריה עד ים (שם):

פסוק ט
הרעו. מלשון רע:
תחתיו. במקומו:

פסוק י
בידך. עמך ברשותך לעשות מצותך וכן אנשי המלחמה אשר בידינו (במדבר ל"א:מ"ט):

פסוק יא
בלוי. מלשון בליה ורקבון:
סחבות. ענין גרירה והמשכה בארץ כמו סחוב והשלך (לעיל כב):
מלחים. ענין השחתה כמו כי שמים כעשן נמלחו (ישעיהו נ"א:ו'):
וישלחם. ענין הושטה:

פסוק יב
אצילות ידיך. הם בתי השחי כמו על כל אצילי ידי (יחזקאל י"ג:י"ח):

פסוק יד
מבוא. פתח שבאים דרך בו:
תכחד. ענין מניעה והעלמה:

פסוק יט
דואג. ענין פחד ומורא:
את היהודים. מן היהודים וכן כצאתי את העיר (שמות ט) ומשפטו מן העיר:
נפלו. ענין חניה והתחברות:
והתעללו. ענין לעג ובזיון כמו כי התעללת בי (במדבר כב):

פסוק כב
הסיתוך. מל' הסתה ופתוי:
ויכלו. מלשון יכולת:
הטבעו. מל' טביעה בבוץ. ענינו טיט הלח וכן היגאה גומא בלי בצה (איוב ח':י"א):
נסוגו אחור. ענין הפרישה לאחור וכן ונסוג מאחר אלהינו (ישעי' נט):

פסוק כג
תתפש. ענין האחיזה בחזקה:

פסוק כו
מפיל. ענין נטיה וחניה:

פסוק כז
ויחרישו. שתקו כמו ואם החרש יחריש (במדבר ל):

פרק לט

פסוק א
ויצורו. סבבו עליה להצר לה:

פסוק ב
הבקעה. מלשון בקיעה ופתיחה:

פסוק ג
התוך. האמצעי כמו ויבתר אותם בתוך (בראשית ט"ו:י'):
נרגל וגו'. שמות השרים ושנים היו נקראים בשם נרגל וכן שראצר:

פסוק ד
הערבה. כמו מדבר:

פסוק ה
משפטים. ענין ויכוח:

פסוק ו
חורי. ענין שררה כמו ואריבה את החורים (נחמיה ה):

פסוק ז
בנחושתים. בשלשלאות של נחושת:
לביא. כמו להביא:

פסוק ח
נתצו. ענין שבירה והריסה:

פסוק י
ויגבים. כמו ויקבים כי גי"ק מתחלף והם הבורות שהיין נמשך ויורד בהם כמו וגם יקב חצב בי (ישעיהו ה':ב'):

פסוק יג
רבי. ענין גדולה ושררה כמו על כל רב ביתו (אסתר א):

פסוק טו
עצור. כלוא במאסר:

פסוק יז
יגור. ענין פחד כמו ויגר מואב (במדבר כב):

פסוק יח
מלט אמלטך. ענין הצלה:
לשלל. ענין ביזה:

פרק מ

פסוק א
הרמה. שם עיר:
אסור. קשור:
באזקים. בשלשלאות כמו לאסור מלכיהם בזיקים (תהילים קמ״ט:ח׳):

פסוק ד
פתחתיך. ענין התרת הקשר כמו יתרי פתח (איוב ל):

פסוק ה
הפקיד. מלשון פקיד וממונה:
ארוחה. ענין פרס קבוע מבית המלך וכן וארחתו ארחת תמיד (לקמן נב):
ומשאת. ענין תשורה ודורון כמו ותרב משאת בנימין (בראשית מ״ג:ל״ד):

פסוק ז
החיילים. צבאות עם:
הפקיד. קמייתא מלשון פקיד וממונה ותניינא מלשון פקדון והנחה:
וטף. ילדים קטנים:

פסוק י
וקיץ. פירות המיבשין בקיץ וכן הלחם והקיץ (ש״ב טו):
תפשתם. ענין אחיזת נחלה:

פסוק יד
שלח. ענין גרוי והסתה כמו ושן בהמות אשלח בם (דברים ל״ב:כ״ד):

פסוק טו
ונפוצו. ענין פזור ופרוד:

פרק מא

פסוק א
ורבי. ענין שררה כמו וכל רבי מלך בבל (לעיל ל"ט):
לחם. כל סעודה קרויה על שם הלחם:

פסוק ה
מגלחי. מלשון גלוח השער:
ומתגודדים. ענין שריטת הבשר וכן ויתגדדו כמשפטם (מ"א יח):

פסוק ו
כפגוש. ענין פגיעה:

פסוק ח
מטמונים. אוצרות ע"ש שדרך לטמנם במחבואה:

פסוק ט
ביד גדליה. במקום גדליה כמו יד אבשלום (ש"ב יח):

פסוק י
וישב. מלשון שבי:
הפקיד. מלשון פקדון והנחה:
וישבם. מלשון שבי:

פסוק יד
ויסובו. מלשון סבוב:
שבה. מלשון שבי:

פסוק טו
נמלט. ענין השמטה והצלה:
בשמנה. הבי"ת היא במקום עם וכן הרק אך במשה דבר ה' (במדבר י"ב:ב'):

פסוק טז
גברים. אנשים:
וסריסים. מין שררה:

פסוק יז
בגרות. מל' גרות ומדור:

פרק מב

פסוק א
ויגשו. הקריבו:

פסוק ב
תפל. ענין נטיה:

נא. עתה:

פסוק ד
יענה. מלשון עניה ותשובה:

פסוק ז
מקץ. מסוף:

פסוק י
ובניתי. מל' @ בנין:

אהרוס. ענין שבירה ונתיצה:

אתוש. ענין עקירה:

נחמתי. ענין הפוך מחשבה:

פסוק טז
דאגים. מלשון דאגה ופחד:

ידבק. ענין חבור:

פסוק יז
שריד ופליט. שארית והצלה וכן ולא היה ביום אף ה' פליט ושריד (איכה ב':כ"ב):

פסוק יח
תתך. ענין הרקה ושפיכה כמו ומטר לא נתך ארצה (שמות ט):

לאלה. ענין שבועה כמו ושמעה קול אלה (ויקרא ה':א'):

ולשמה. ענין תמהון כמו פנו אלי והשמו (איוב כא):

פסוק יט
העידותי. ענין התראה כי ע"פ רוב מתרין בעדים לבל יכחשו:

פסוק כ
התעיתם. מלשון תועה וטעות:

בנפשותיכם. בעצמיכם:

פרק מג

פסוק ב
עזריה. יתכן שהוא יזניהו הנזכר למעלה והיה נקרא בשתי השמות:
הזדים. הרשעים:

פסוק ג
מסית. מלשון הסתה ופתוי:

פסוק ט
וטמנתם. מל' הטמנה והצפנה:
במלט. כן נקרא החומר העשוי מסיד ומחול ובדרז"ל ואע"ג דעביד בהו המלטי (ב"ב ו) ופי' שתיקן מקום הקורות בסיד:
במלבן. הוא המקום שעושים שם הלבנים:

פסוק י
שפרירו. כן יקרא האוהל היפה וכן ברוחו שמים שפרה (איוב כ"ו:י"ג) והוא מל' הנותן אמרי שפר (בראשית מ"ט:כ"א) ובא על משקל סגריר:

פסוק יב
והצתי. ענין הבערה ושריפה כמו ותצת בסבכי היער (ישעיהו ט':י"ז):
ושבם. מלשון שבי:
ועטה. יעטה ענין כריכה וכן מעטה לטבח (יחזקאל כא):
את בגדו. עם בגדו:

פסוק יג
מצבות. מזבח מאבן אחת נקרא מצבה בלשון המקרא:

פרק מד

פסוק א
במגדול וכו'. שמות מקומות בארץ מצרים:

פסוק ב
והנם. הנה הם:
חרבה. מל' חורבן:

פסוק ו
ותתך. ענין הרקה ושפיכה:

פסוק ז
עולל. ילדים רכים:

פסוק י
דכאו. ענין כתיתה והוא מושאל על ההכנעה כמו לב נשבר ונדכה (תהילים נ"א:י"ט):

פסוק יב
ותמו. ענין כליון והשלמה:

לאלה. ענין שבועה:

לשמה. לתמהון:

פסוק יג
ופקדתי. ענין השגחה:

פסוק יד
פליט ושריד. הצלה ושארית:

מנשאים. ענין הרמה ור"ל מבטיחים:

פליטים. נמלטים ומוצלים:

פסוק טו
קהל. ענין קבוץ עם:

פסוק יז
למלכת השמים. היא השמש וכן לעשות כוונים למלכת השמים (לעיל ז'):

פסוק יח
תמנו. ענין כליון:

פסוק יט
המבלעדי. ענינו כמו זולת וכן מבלעדי אישך (במדבר ה'):

אנשינו. בעלינו:

כוונים. מין מאכל ויתכן שנקרא כן על כי עשאום בכוונת הלב ותקון רב וכן לעשות כוונים (לעיל ז'):

להעציבה. מלשון עצבון והוא דרך כנוי על השמחה:

פסוק כב
לשאת. מלשון משא וסבל:

מעלליכם. מעשיכם:

ולחרבה. מלשון חורבן:

ולשמה. ולתמהון:

פסוק כג

קראת. מלשון מקרה:

פסוק כה

מלאתם. ענין השלמה וגמר:

הקים תקימנה. לשון קיום:

פסוק כז

שוקד. ענין מהירות והשתדלות כמו שקדו ושמרו (עזרא ח):

ותמו. יכלו וישלמו:

פסוק כח

ופליטי. ענין המלטה:

מתי. אנשי:

לגור. לדור:

פסוק כט

פוקד. ענין השגחה:

פרק מה

פסוק ג

יסף. מלשון הוספה:

ומנוחה. ענייני נבואה ע"ש המקרא ותנח עליהם הרוח (במדבר י"א:כ"ו):

פסוק ד

הורס. ענין שבירה ונתיצה:

נותש. ענין עקירה:

פסוק ה

גדולות. דברי גדולות ר"ל נבואה:

על כל בשר. על כל אדם:

לשלל. ענין בזה:

פרק מו

פסוק ב

נכו. תירגם יונתן חגירא וכן בן נכה רגלים (שמואל ב ד):

בכרכמיש. שם מקום:

פסוק ג

ערכו. ענין סדור:

מגן. הוא מכלי המלחמה עשוי להגן בעליו ממכת חרב וחנית:

וצנה. הוא כעין מגן אבל בתכונה אחרת:

פסוק ד

אסרו. ענין קשירה:

הפרשים. הם רוכבי הסוסים הרגילים בזה:

בכובעים. כעין כובע עשוי מנחושת להגן על הראש וכן וכובע נחושת על ראשו (ש"א ז):

מרקו. ענין לטוש וזכוך כמו ומורק ושוטף במים (ויקרא ו':כ"א):

הרמחים. כעין חנית:

הסריונית. הוא כעין מלבוש עשוי מברזל להגן ממכת חרב וחנית כמו ושריון קשקשים (ש"א יז):

פסוק ה

חתים. ענין אימה ופחד כמו ואל תחת (יהושע א):

נסוגים אחור. ענין החזרה לאחור כמו ונסוג מאחר אלהינו (ישעיהו נ"ט:י"ג):

יכתו. מלשון כתיתה ושבירה:

ומנוס נסו. ענין בריחה:

הפנו. מלשון הפנה:

מגור. ענין פחד כמו ויגר מואב (במדבר כב):

פסוק ו

על יד. אצל מקום וכן כל יד נחל יבוק (דברים ב':ל"ז):

פסוק ז

יתגעשו. ענין תנועה חזקה כמו ותגעש הארץ (תהלים יח):

פסוק ט

והתהוללו. מלשון הוללות ושגעון כי ברוב המרוצה נראים כמשתגעים וכן בחוצות יתהוללו הרכב (נחום ב':ה'):

כוש ופוט. ולודים שמות אומות:
דורכי. שדרך לדרוך ברגל על הקשת למתחה היטב:

פסוק י
ושבעה. ענין שביעת הרעב:
ורותה. ענין שביעת הצמאון כמו כגן רוה (ישעיה נח):

פסוק יא
צרי. הוא שרף הנוטף מעצי הקטף וכן ודבש ושמן וצרי (יחזקאל כ"ז:י"ז):
תעלה. ענין רפואה כמו רפואות תעלה אין לך (לעיל ל) וכפל המלה בשמות נרדפים:

פסוק יב
קלונך. מלשון קלון ובזיון:
וצוחתך. מלשון צוחה וזעקה:

פסוק יד
במגדול. בנוף ובתחפנחס שמות מקומות בארץ מצרים:

פסוק טו
נסחף. ענין שטיפה וגריפה כמו מטר סוחף (משלי כח):
אביריך. ענין חוזק וגבורה כמו דהרות אביריו (שופטים ה):
הדפו. ענין כתישה ודחיה כמו אל ידפנו (איוב לב):

פסוק טז
נפל. ענין נטיה והתחברות כמו אל הכשדים אתה נופל (לעיל לז):
היונה. מלשון אונאה וענינו עושק הגוף והממון וכן העיר היונה (צפניה ג):

פסוק יז
שאון. ענין המייה:
המועד. ענין זמן קבוע כמו למועד שמור לך (ש"א ח):

פסוק יח
כתבור. וככרמל שמות הרים נודעים ומפורסמים:

פסוק יט
לשמה. לשממה:
ונצתה. מלשון ציה ושממה:

פסוק כ
יפה פיה. פתרונו כמלה אחת ור"ל יפה ביותר ולזה נכפל העי"ן והלמ"ד הפעל וכמו ירקרק אדמדם:
קרץ. ענין חתוך וכריתה כמו מחומר קרצתי (איוב לג):

פסוק כא
שכיריה. ענינו גדולים ונכבדים וכן בתער השכירה (ישעיה ז):
מרבק. הוא הרפת מקום יפטמו שם העגלים וכן ועגלים מתוך מרבק (עמוס ו':ד'):
הפנו. מלשון פניה והליכה:
אידם. ענין שבר ומקרה רע כמו הלא איד לעול (איוב ל"א:ג'):
פקודתם. על המיתה יאמר שהוא פקודת וזכרון השגחת כל חי כמו ופקודת כל האדם (במדבר ט"ז:כ"ט):

פסוק כב
ובקרדומות. הוא הגרזן החותך עצים כמו ויקח אבימלך את הקרדומות (שופטים ט':מ"ח):
כחוטבי. כן נקראים כורתי העצים וכן מחוטב עציך (דברים כט):

פסוק כד
הובישה. מלשון בושה וכלימה:

פסוק כה
פוקד. ענין השגחת הבאת הרעה:
אמון. כמו המון והוא ענין עם רב, וכן ואת יתר האמון (לקמן נב):
מנא. נוא הוא אלכסנדריא כן ת"י:

פסוק כז
תחת. ענין פחד ושבר כמו ואל תחת מפניהם (לעיל א):
ושב. ענין השקט ומנוחה כמו בשובה ונחת (ישעיה ל):
ושאנן. ענין שלוה כמו שאנן מואב (לקמן מח) וכפל במ"ש לרוב השלוה וההשקט:

פסוק כח
למשפט. כמו במשפט ובאה הלמ"ד במקום בי"ת וכן ישבת לכסא (תהילים ט':ה') ור"ל במשפט הראוי לגלות אוזן למוסר וכן יסרני ה' אך במשפט (לעיל ו):

פרק מז

פסוק ב
שוטף. ענין המשיכה ברדיפה ובחוזק:
והילל. מלשון יללה:

פסוק ג
שעטת. ענין פסיעה ואין לו דומה:
אביריו. ענין חוזק:
הפנו. ענינו פניית הפנים:
מרפיון ידים. כן יקרא המתייאש וכן הוא יגע ורפה ידים (ש"ב יז):

פסוק ד
שריד. ענין שיור כמו שרידי חרב (לעיל לא):
אי כפתור. כפתור ישבה על איי הים:

פסוק ה
קרחה. ענין מריטת השער וכן ולא יקרח להם (לעיל טז):
נדמתה. ענין כריתה וכן ער מואב נדמה (ישעיהו ט"ו:א'):
תתגודדי. ענין שריטת הבשר כמו ולא תתגודדו (דברים יד):

פסוק ו
הוי. הוא ענין לשון קריאה:
עד אנה. עד מתי:
תשקוטי. ענין מנוחה:
האספי. ענין כניסה כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים יט):
תערך. ענין תיק ונרתק כמו וישלפם מתערה (ש"א וז):
הרגעי. מלשון מרגוע ומנוחה:
ודומי. ענין שתיקה כמו וידום אהרן (ויקרא י):

פסוק ז
חוף הים. שפת הים וגבולו:
יעדה. ענין הזמנה כמו ומי יעדה (מיכה ו):

פרק מח

פסוק א
הוי. ענין יללה:
נבו. קריתים המשגב. שמות מקומות:
וחתה. ענין פחד ושבר כמו ואל תחת (לעיל מ"ו):

פסוק ב
תדמי. ענין כריתה כמו נדמתה אשקלון (לעיל מז):

פסוק ג
שוד. ענין עושק:

פסוק ד
צעיריה. ענין קוטן כמו שלחו צעיריהם (לעיל ד):

פסוק ה
במורד. מלשון ירידה ור"ל בעמק:
צרי. כמו צרים:

פסוק ו
כערוער. שם עץ מדברי וכן והיה כערער בערבה (לעיל יז):

פסוק ז
במעשיך. כן יקרא מקנה הבקר והצאן כי העוסק במקנה כל מעשהו בהם וכן ואיש במעון ומעשהו בכרמל (ש"א כה):
כמוש. כן שם הפסל של מואב:

פסוק ט
ציץ. ר"ל כנף כי כל דבר היוצא מן הגוף קרוי בשם ציץ וכמו ויקחני בציצת ראשי (יחזקאל לח):
נצא תצא. מלשון נוצה וכנף ור"ל תעוף בנוצת כנפים:

פסוק י
מלאכת. ענין שליחות כמו במלאכת ה' (חגי א):

פסוק יא
שאנן. ענין שלום כמו ושאנן ואין מחריד (לעיל טו):
שמריו. הוא הנופל מן המשקה לתחתיות הכלי וכן אך שמריה ימצו (תהלים עה):

הורק. ענין שפיכה כי כשנשפך המשקה מן הכלי נעשה ריק וכן שמן תורק שמך (ש"ה א):

נמר. מלשון תמורה וחלוף ור"ל מטוב לרע:

פסוק יב

צועים וצעוהו. ענין טלטול והנעה ממקום למקום וכן את צעה זונה (לעיל ב):

יריקו. מלשון ריק:

ונבליהם. נאדות כמו נבל יין (ש"א י):

ינפצו. ענין שבר ורציצה כמו ונפוץ הכדים (שופטים ז):

פסוק טו

עלה. ענין סלוק והפסק כמו אל תעלני בחצי ימי (תהלים קב):

ומבחר. מלשון בחור ומובחר:

פסוק טז

איד. ענין שבר ומקרה רע כמו הלא איד לעול (איוב ל"א:ג'):

פסוק יז

עוז. ענין חוזק:

מקל. הוא כמו מטה:

פסוק יח

בת דיבון. עדת דיבון והוא שם עיר:

פסוק יט

וצפי. ענין הבטה כמו צפה דרך (נחום ב):

ערוער. שם מקום:

פסוק כ

חתה. נשברה:

הילילו. מלשון יללה:

פסוק כה

נגדעה. ענין כריתה כמו ואשריהם תגדעון (דברים ז):

קרן. ענין ממשלה כמו וירם קרן משיחו (ש"א ב):

פסוק כו

השכירהו. מלשון שיכור:

וספק. ענין הכאה וחבטה כמו ויספוק את כפיו (במדבר כ"ד:י'):

בקיאו. הוא המאכל החוזר דרך הפה:

פסוק כז

מדי. מתי כמו מדי דברי בו (לעיל לא):

תתנודד. מלשון הנדה והנעה:

פסוק כח

תקנן. מלשון קן והוא מדור העופות כמו ודרור קן לה (תהילים פ"ד:ד'):

בעברי. מלשון עבר וצד:

פחת. בור וחפירה כמו באחת הפחתים (ש"ב ז):

פסוק כט

גאון. וגאונו מלשון גאוה:

פסוק ל

עברתו. מלשון עברה וזעם:

בדיו. דבר כזב הבדוי מן הלב וכן אשר בדא מלבו (מ"א יב):

פסוק לא

קיר חרש. שם מקום:

יהגה. ענין המיה וכן אהגה כיונה (ישעיה לח):

פסוק לב

נטישותיך. ענין ענפים כמו ואת הנטישות הסיר התז (שם יח):

נגעו. מלשון נגע ור"ל נגפו וכן וינגעו יהושע וכל ישראל (יהושע ח':ט"ו):

קיצך. פירות הקיץ:

בצירך. כן נקרא תלישת ענבי הגפן כמו ואת ענבי נזיריך לא תבצור (ויקרא כ"ה:ה'):

נפל. ענין חניה כמו על פני כל אחיו נפל (בראשית כ"ה:י"ח):

פסוק לג

ונאספה. ענין כליון כמו אסוף אסיפם (לעיל ח):

וגיל. ענין שמחה:

הכרמל. כן יקרא מקום שדות וכרמים:

מיקבים. כן יקראו הבורות שהיין יורד בהם כמו וגם יקב חצב בו (ישעיהו ה':ב'):

השבתי. ענין בטול ומניעה כמו שבת נוגש (שם יד):

ידרוך. הדרך לדרוך ענבים ברגל להוציא היין:

הידד. הוא קריאת הדורכים:

פסוק לו
כחלילים. שם כלי נגון וכן ושרים כחוללים (תהלים פז):
יתרת. מלשון יתרון והוא ענין רבוי:
עשה. ענין קבוץ ואסיפה וכן וישראל עושה חיל (במדבר כד):

פסוק לז
קרחה. ענין מריטת השער:
גרועה. מלשון גרעון וחסרון:
גדודות. ענין שריטה כמו עד מתי תתגודדי (לעיל מז):

פסוק לח
חפץ. ענין צורך וכן החפץ לשדי כי הצדק (איוב כב):

פסוק לט
חתה. ענין שבר:
הפנה. ענין סבוב:
עורף. הוא מול הפנים:
ולמחתה. לפחד:

פסוק מ
ידאה. ענין עפיפה, וכן כאשר ידאה הנשר (דברים כ"ח:מ"ט):

פסוק מא
הקריות. הערים כמו תעלץ קריה (משלי י"א):
והמצדות. ענין מגדל ומבצר כמו וישב דוד במצדה (ש"ב ה'):
נתפשה. ענין לכידה:
מצרה. מלשון צר ולחץ:

פסוק מג
ופחת. בור וחפירה כמו באחת הפחתים (שם ט"ז):
ופח. ענין רשת כמו הפח נשבר (תהלים קכ"ד):

פסוק מד
פקודתם. ענין השגחת הבאת הרעה:

פסוק מה
ולהבה. שלהבת:
מבן סיחון. מעיר סיחון וכן אבן בהן בן ראובן (יהושע ט"ו:ו'):

פאת. עבר וצד:

קדקוד. הוא גובה הראש:

שאון. ענין הומיה:

פסוק מז

ושבתי. מלשון השבה:

שבות. מלשון שבי הגולה:

באחרית. בסוף:

פרק מט

פסוק א

מלכם. כך שם הגלולים של בני עמון כמ"ש ואחרי מלכם שקץ עמונים (מ"א י"א):

פסוק ב

לתל. גל ודגור כמו והיתה תל עולם (דברים י"ג:י"ז) כי דרך החרבות להמצא בהם תילים מנפילת הכתלים וכדומה:

ובנותיה. הם הכפרים כמו בית שאן ובנותיה (יהושע י"ז:י"א):

תצתנה. ענין הבערה ושריפה כמו ותצת בסבכי היער (ישעיהו ט':י"ז):

פסוק ג

רבה. הוא רבת בני עמון:

והתשוטטנה. ענין ההליכה הנה והנה וכן שוטטו בחוצות ירושלים (לעיל ה'):

בגדרות. מחיצות העשויות למקום מרבץ הצאן וכן נאמר גדרות צאן (במדבר ל"ב):

פסוק ד

תתהללי. מלשון הלול והתפארות:

זב. ענין נטיפה והזלה כמו יזובו מדוקרים (איכה ד):

הבת השובבה. העדה ההולכת בדרכי לבה ומורדת וכן שובו בנים שובבים (לעיל ג'):

פסוק ו

שבות. מלשון שבי:

פסוק ז

מבנים. מל' בינה והשכל:

נסרחה. נבאשה ונתקלקלה:

פסוק ח
הפנו. מל' פנוי ממקום:
העמיקו. מל' עומק:
דדן. שם מקום באדום:
איד. שבר ומקרה רעה:
פקדתיו. ענין השגחת הבאת הרעה:

פסוק ט
בוצרים. כן יקראו תולשי ענבי הגפן כמו כי תבצור כרמך (דברים כ"ד:כ"א) עוללות. הם הענבים הקטנים והגרועים כמו לא תעולל (שם):
דים. די ספוקם:

פסוק י
חשפתי. ענין גלוי כמו חשפי שובל (ישעיהו מ"ז:ב'):
ונחבה. מלשון מחבואה ומסתור:

פסוק יג
לשמה. לשממה:
לחורב. ענין יובש כמו חרבו המים (בראשית ח'):

פסוק יד
וציר. ענין שליח כמו ציר נאמן (משלי כה):
וקומו. הוא ענין לשון זרוז וכן קום עבור (יהושע א):

פסוק טז
תפלצתך. ענין פחד ורעד כמו פלצות בעתתני (ישעיה כ"א):
השיא. ענין הסתה כמו הנחש השיאני (בראשית ג'):
שוכני. היו"ד יתירה וכן תופשי:
בחגוי. ענין בקוע וחריץ וכן יונתי בחגוי הסלע (ש"ה ב'):
קנך. מל' קן והוא מדור העופות:

פסוק יז
ישום. ענין תמהון:
וישרוק. הוא הקול הנשמע בקבוץ השפתים וכן ויושביה לשרקה (מיכה ז'):

פסוק יח
כמהפכת. ענין חורבן והפוך מטובה לרעה:

יגור. ענין דירה:

פסוק יט

מגאון. ענין גבהות ורוממות ור"ל ככר המעולה הסמוך לירדן ושם היה מקום האריות וכן נאמר ואיך תעשה בגאון הירדן (לעיל יב):

נוה. ענין מדור כמו נוה משולח (ישעיה כ"ז):

איתן. ענין חוזק כמו איתן מושבך (במדבר כד) ארגיעה. מלשון מרגוע והשקט וכן למען הרגיע (לקמן נ):

אריצנו. מלשון ריצה ומהירות ההליכה:

אפקוד. אצוה כמו והוא פקד עלי (עזרא א'):

יועידני. ענינו עת קבוע כמו ואם למשפט מי יועידני (איוב ט):

פסוק כ

יסחבום. ענין גרירה ומשיכה בארץ כמו סחוב והשלך (לעיל כ"ב) צעירי. ענין קוטן:

ישים. מל' שממה:

נוהם. מל' נוה ומדור:

פסוק כב

וידאה. ענין עפיפה ופריחה וכן כנשר ידאה (לעיל מח):

מצרה. מל' צר ולחץ:

פסוק כג

לדמשק. היא עיר המלוכה מארם:

חמת וארפד. שמות מקומות ארם:

נמוגו. ענין המסה:

פסוק כד

רפתה. מל' רפיון:

הפנתה. ענין החזרה וסבוב:

ורטט. ענין רתת וחרדה כי קול ה' יחיל מדבר (תהילים כ"ט:ח') תרגומו מרטט מדברא:

החזיקה. ענין אחיזה וחבלים. מכאובי לידה:

פסוק כה

עזבה. ענין הנחה:

תהלת. מל' הלול ופאר:

קרית. עיר:

משושי. היו"ד יתירה:

פסוק כו

ידמו. ענין כריתה כמו ער מואב נדמה (ישעיהו ט"ו:א'):

פסוק כז

והצתי. ענין תבערה ושריפה:

פסוק כח

ושדדו. ענין עושק ובזה:

פסוק כט

יריעותיהם. מל' יריעה ווילון:

ישאו. יקחו:

מגור. ענין פחד:

פסוק לא

שליו. מל' שלוה:

בריח. הוא כעין מטה הסוגר הדלתות:

בדד. יחידי כמו לבדד לבטח (תהלים ד'):

פסוק לב

והמון. ענין רבוי:

וזריתים. ענין פזור כמו וזריתי פרש (מלאכי ב':ג') קצוצי. מלשון קצה:

פאה. צד ועבר:

עבריו. צדדיו:

אידם. ענין צער ומקרה רעה:

פסוק לג

למעון. ענין מדור כמו ה' מעון אתה היית (תהילים צ':א'):

תנים. מין נחש:

יגור. ענין דירה:

פסוק לה

ראשית. ר"ל מיטב וכן ראשית תבואתה (לעיל ב):

פסוק לו

רוחות. רוח הנושב:

הרוחות. ענין פאה ועבר:

פסוק לז
והחתתי. ענין שבר כמו חתתה קשתותם (לקמן נ״א):

פסוק לט
באחרית. בסוף:

שבות. מל׳ שבי:

פרק נ

פסוק ב
נס. כלונס ארוך ומפה בראשו והוא עשוי לרמז בו אסיפה:

תכחדו. ענין העלמה כמו אל נא תכחד ממני (ש״א ג):

הוביש. מל׳ בושה:

בל. מרודך שמות גלולי בבל:

חת. ענין שבירה כמו והחתתי את עילם (לעיל מט):

עצביה. כן יקראו הגלולים על כי מעציב לב עובדיהם צועקים אליו ואינם נענים:

פסוק ג
ישית. ענין שימה כמו אם כופר יושת עליו (שמות כ״ח):

נדו. מלשון נדידה:

פסוק ה
הנה. לפה ולכאן:

ונלוו. ענין התחברות כמו ונלוה הגר (ישעיה י״ד):

ברית. ענינו בכ״מ דבר המתקיים:

פסוק ו
התעום. מלשון תועה:

שובבום. ענינו ההליכות בדרך הלב כמו מדוע שובבה (לעיל ח׳):

רבצם. ענין מקום שכיבה לנוח כמו כרע רבץ כארי (בראשית מ״ט:ט׳):

פסוק ז
וצריהם. אויביהם:

נאשם. מל׳ אשמה ועון:

תחת. בעבור:

נוה. ענין מדור ומקוה. מל׳ תקוה ותוחלת:

פסוק ח
נדו. מלי נדידה:
כעתודים. הם הזכרים מן העזים:

פסוק ט
מעיר. מלי התעוררות:
קהל. קבוץ עם:
וערכו. ענין סדור המלחמה:
משכיל. מלי שכול והרג כמו ומשכלת גוייך היית (יחזקאל ל"ו:י"ג):
לא ישוב ריקם. אחז במשל מבן אדם השולח מי לעשות דבר וחוזר לפעמים ריקם וכן לא ישיב אלי ריקם (ישעיהו נ"ה:י"א):

פסוק י
לשלל. ענין בזה:

פסוק יא
תעלזו. ענין שמחה:
שוסי. ענין בזה ושלל כמו משנאינו שסו למו (תהילים מ"ד:י"א):
תפושו. ענין רבוי ור"ל רבוי הבשר כמו ופשתה כעגלי מרבק (מלאכי ג':כ') דשא. מלשון דישה ובאה האל"ף במקום ה"א:
ותצהלו. ענין הרמת קול שמחה כמו צהלו מים (ישעיה כ"ד):
כאבירים. סוסים חזקים וכן מדהרות דהרות אביריו (שופטים ה':כ"ב):

פסוק יב
חפרה. ענין בושה:
ציה. שממה:
וערבה. ענינו כמו מדבר:

פסוק יג
ישום. ענין תמהון:
וישרוק. הוא הקול הבא בקבוץ השפתים ודרך לעשותם על אבדן דבר חשוב:

פסוק יד
דורכי. הדרך לדרוך ברגל על הקשת למותחה היטב לירות למרחוק:
ידו. ענין השלכה כמו לידות את קרנות הגוים (זכריה ב':ד'):

פסוק טו
הריעו. מלשון תרועה והשמעת קול:
אשיותיה. ענין יסודות כמו לאשישי קיר חרשת (ישעיה ט"ו):

פסוק טז
ותופש. ענין אחיזה:
מגל. הוא החרמש והוא כלי עשוי לקצור בו וכן שלחו מגל (יואל ד'):
היונה. מלשון אונאה וענינו עשיקת הגוף והממון וכן העיר היונה (צפניה ג'):
יפנו. ענין סבוב:

פסוק יז
פזורה. ענין פרוד:
הדיחו. מלשון דחיה:
עצמו. ר"ל שבר עצמיו ודוגמתו ובכל תבואתי תשרש (איוב ל"א) ור"ל תעקור השורש:

פסוק יח
פוקד. ענין השגחת הבאת הרעה:

פסוק יט
ושובבתי. מלשון השבה:
נוהו. מדורו:
ורעה. מלשון מרעה:
הכרמל. כן יקרא מקום שדות וכרמים:

פסוק כא
מרתים. מלשון מרי ומרד:
חרוב. מלשון חורבן והחרם. ענין כליון כמו כל הנשמה החרים (יהושע י':מ'):

פסוק כג
נגדע. ענין כריתה כמו שקמים גדעו (ישעיה ט'):
פטיש. הוא המקבת כמו כפטיש יפוצץ סלע (לעיל כ"ג):
לשמה. לתמהון:

פסוק כד
יקושתי. מלשון מוקש:
נתפשת. ענין אחיזה בחזקה:
התגרית. מלשון תגר ומלחמה כמו אל תתגרו בם (דברים ב':ה'):

פסוק כה

אוצרו. מלשון אוצר ומטמון:

זעמו. ענין כעס וחימה:

מלאכה. ענין שליחות וכן ארור עושה מלאכת ה' רמיה (לעיל מ"ח):

פסוק כו

מקץ. מן הקצה:

מאבוסיה. ענינו אוצר התבואה והוא מענין אבוס בעליו (ישעיהו א':ג') שהוא מקום שיתנו בו מאכל הבהמות:

סלוה. ענין רמיסה כמו סלית כל שוגים (תהילים קי"ט:קי"ח):

ערמים. אגודות שבלים כמו בטנך ערמת חטים (ש"ה ז'):

והחרימוה. מלשון חרם ואבדון:

פסוק כז

חרבו. מלשון חרב:

פריה. ר"ל שריה וכן סבבוני פרים רבים (תהילים כ"ב:י"ג):

פקדתם. ענין זכרון:

פסוק כח

ופלטים. נמלטים:

פסוק כט

השמיעו. ענין אסיפה וקבוץ כמו וישמע שאול את העם (ש"א ט"ו) וזהו לפי שאסיפת העם באה ע"י השמעת קול:

רבים. מורים בחצים כמו יסבו עליו רביו (איוב ט"ו):

זדה. מל' זדון ורשע:

פסוק ל

ידמו. ענין כריתה:

פסוק לב

והצתי. ענין הבערה והדלקה כמו ותצת בסבכי היער (ישעיהו ט':י"ז):

ואכלה. ענין שריפה כמו מאכולת אש (שם):

פסוק לג

עשוקים. ענין שדידה וגזל:

שוביהם. מלשון שבי ור"ל הכשדים שלקחום בשבי:

החזיקו. אחזו בחזקה:

מאנו. מלשון מיאון:

פסוק לד

הרגיע. מלשון מרגוע והשקט:

והרגיז. ענין רעדה וחרדה כמו רגזו ואל תחטאו (תהילים ד':ה'):

פסוק לו

הבדים. ענין המצאת הכזב מן הלב כמו בדיך מתים יחרישו (איוב י"א:ג') וקרא כן את הקוסמים כי דרכם להמציא כזב מלבם:

ונואלו. ענין סכלות כמו נואלו שרי צען (ישעיהו י"ט:י"ג):

וחתו. ונשברו:

פסוק לז

הערב. מלשון תערובות:

ובזזו. מלשון בזה ושלל:

פסוק לח

חורב. ענין יובש כמו חרבו המים (בראשית ח'):

ובאימים. הוא שם כנוי על הגלולים:

יתהוללו. מל' הוללות וסכלות:

פסוק לט

ציים. איים שמות מיני חיות:

בנות יענה. שם עוף בת היענה:

פסוק מ

יגור. ידור:

פסוק מא

יעורו. מל' התעוררות:

פסוק מב

וכידון. הוא כעין רומח:

יחזיקו. יאחזו:

ערוך. מסודר:

פסוק מג

ורפו. מל' רפיון:

החזקתהו. ענין אחיזה:
חיל. חלחלה ורעד:

פסוק מד
מגאון. ענין גבהות ורוממות ור"ל ככר המעולה הסמוך לירדן ושם היה מקום האריות וכן נאמר ואיך תעשה בגאון הירדן (לעיל י"ב):
נוה. ענין מדור:
איתן. ענין חוזק כמו איתן מושבך (במדבר כ"ד):
ארגיעה. מל' מרגוע והשקט:
אריצם. מל' ריצה ומהירות ההליכה:
אפקוד. אצוה כמו והוא פקד עלי (עזרא א':ב'):
יועידני. ענינו עת קבוע כמו ואם למשפט מי יעידני (איוב ט':י"ט):

פסוק מה
יסחבום. ענין גרירה ומשיכה בארץ כמו סחוב והשלך (לעיל כ"ב):
צעירי. ענין קוטן:
ישים. מלשון שממה:

פסוק מו
נתפשה. ענין לכידה וכבוש:
נרעשה. מלשון רעש ורעד:

פרק נא

פסוק א
מעיר. מלשון התעוררות:
רוח. רצון כמו הנני נותן בו רוח (ישעיהו ל"ז:ז'):

פסוק ב
זרים וזרוה. ענין פזור כמו ואתכם אזרה בגוים (ויקרא כ"ו:ל"ג):
ויבוקקו. ענין ריקות כמו הבוק תבוק (ישעיה כ"ד):

פסוק ג
אל. כמו אליה:
יתעל. מל' עליה וגבהות:

בסריונו. הוא כעין לבוש עשוי מברזל ילבשוהו במלחמה להציל ממכת חרב וחנית וכן לבשו הסריונות (לעיל מ"ו):

החרימו. מל' חרב ואבדון:

פסוק ד

ומדוקרים. ענין נעיצת חרב וחנית בגוף אדם וכן כל הנמצא ידקר (ישעיהו י"ג:ט"ו):

פסוק ה

אלמן. מל' אלמנות:

אשם. חטא ופשע:

פסוק ו

תדמו. ענין כריתה:

פסוק ז

זהב. ר"ל נקי וצלול כזהב וכן המריקים מעליהם הזהב (זכריה ד':י"ב):

יתהוללו. ענין סכלות ושטות כמו ויתהולל בידם (ש"א כ"א):

פסוק ח

הילילו. מלשון יללה:

צרי. הוא שרף אילן מיוחד לרפואה וכן נאמר הצרי אין בגלעד (לעיל ח):

פסוק יא

הברו. מל' ברור ונקי:

מלאו. ענין קבוץ כמו קראו מלאו (לעיל ד) השלטים. המגינים וכן כל שלטי הגיבורים (ש"ה ד'):

העיר. מל' התעוררות:

רוח. רצון:

מזמתו. מחשבתו כמו כאשר זמם (דברים י"ט):

פסוק יב

שאו. הרימו:

נס. כלונס ארוך ומפה בראשו:

החזיקו. ענין אחיזה:

המשמר. דבר המוטל על הרבה בני אדם לעשות כ"א בזמנו קרוי משמר וכן משמרות כהונה ולויה זמם. ענין מחשבה:

פסוק יג
קצך. מל' קץ וסוף:
אמת. מל' אמה ור"ל מדה:
בצעך. ענין גמר והשלמה כמו כי יבצע ה' (ישעיה י):

פסוק יד
בנפשו. בעצמו:
כילק. מין ארבה:
וענו. ענין הרמת קול:
הידד. הוא קריאת צעקת שוללים וכן הידד נפל (שם ט"ז):

פסוק טו
תבל. הם המקומות המיושבות מבני אדם:

פסוק טז
לקול. באה הלמ"ד במקום בעבור וכן פתח פיך לאלם (משלי ל"א:ח'):
תתו. מל' נתינה:
המון. מל' המייה ושאון:
ויעל. באה הוי"ו במקום אז וכן ואם נקבה תלד וטמאה שבועים (ויקרא י"ב:ה') ור"ל אז תטמאה:
נשיאים. ענינם ע"ש שמנשאים עצמם למעלה וכן מעלה נשיאים (תהלים קל"ה):

פסוק יז
נבער. מלשון בער ושוטה:
מדעת. מהיות בו דעת וכן וימאסך ממלך (ש"א ט"ו) ור"ל מהיות מלך:
הוביש. מל' בושה:
נסכו. צורת הגלולים הנעשה ביציקת מתכת וכן אלהי מסכה (שמות ל"ד):

פסוק יח
תעתועים. מל' תועה:
פקודתם. ענין השגחה:

פסוק כ
מפץ. שם כלי עשוי לרצץ ולשבור בו החומות וכן ואיש כלי מפצו בידו (יחזקאל ט'):
ונפצתי. ענין השבר והרצוץ:

פסוק כג
אכר. הוא העובד האדמה בחרישה וזריעה וכן בושו אכרים (לעיל י״ד):
וצמדו. כן יקרא זוג הבקר על כי ילכו צמודים ומחוברי׳ וכן צמד בקר (איוב א):
פחות וסגנים. שמות מיני שררות:

פסוק כה
וגלגלתיך. היא ההפלה מן הגובה אל הנמוך ע״י גלגול:

פסוק כו
לפנה. לזויות:
למוסדות. מלשון יסוד:

פסוק כז
שאו נס. הרימו כלונס ארוך:
קדשו. ענין הזמנה כמו קדשו עליה מלחמה (לעיל ו׳):
השמיעו. ענין אסיפה כמו השמיעו אל בבל רבים (לעיל נ׳):
אררט וגו׳. הם שמות מקומות:
פקדו. ענין מינוי וגזברות:
טפסר. ענין שררה וכן טפסריך כגוב גובי (נחום ג׳:י״ז):
כילק. מין ארבה:
סמר. ענין התקשות כמסמר כמו תסמר שערת בשרי (איוב ד׳:ט״ו):

פסוק כח
פחותיה. וסגניה מין שררה:

פסוק כט
ותחול. מל׳ חיל וחלחלה:
קמה. עמדה ונתקיימה:

פסוק ל
במצדות. ענין מבצר כמו מצודת ציון (ד״ה א י״א):
נשתה. ענין העתקה והסרה כמו ונשתו מים מהים (ישעיהו י״ט:ה׳):
הציתו. ענין הדלקה והבערה:
משכנותיה. מלשון משכן ומדור:
בריחיה. כעין מטה עשוי לסגור השערים:

פסוק לא
רץ. ענין מהירות ההליכה:

פסוק לב
והמעברות. מקום מעבר המים:
נתפשו. ענין לכידה:
האגמים. הוא הגומא הגדל ע"פ המים וכן הלכוף כאגמון ראשו (שם נ"ח):

פסוק לג
כגורן. הוא המקום ישימו שם עמרי התבואה ושם דשים אותה:
הדריכה. ענין רמיסה ודישה:

פסוק לד
הממני. ענין כתיתה ושבירה כמו והמם גלגל עגלתו (שם כ"ח):
הציגני. ענין העמדה כמו תציג אותו לבד (שופטים ז':ה'):
כתנין. מין נחש:
כרשו. כמו כרסו בסמ"ך והוא המקום יתאסף שם המאכל ובדרז"ל הכרס הפנימית (חולין מ"ב) מעדני. דברים תפנוקים כמו מעדני מלך (בראשית מ"ט):
הדיחני. מלשון הדחה ושטיפת כלי:

פסוק לה
חמסי. ענין גזל:
ושארי. ענין בשר כמו ואשר אכלו שאר עמי (מיכה ג'):

פסוק לו
רב. מל' מריבה:
והחרבתי. מלשון חורב ויובש:
והובשתי. מל' יובש מקורה. ענין מעין מים:

פסוק לז
לגלים. ענין תל ודגור:
מעון. מדור:
שמה. תמהון:
ושרקה. היא הקול הנשמע בקבוץ השפתים:

פסוק לח
ככפירים. ארי בחור:

נערו. ענין שאגה ובדרז"ל חמור נוער (ברכות ג'):
כגורי. כן יקראו האריות הקטנים וכן גור אריה יהודה (בראשית מ"ט:ט'):

פסוק לט

בחומם. מלשון חמימות:
אשית. אשים:
משתיהם. היא סעודה של שמחה וכן עשה משתה (אסתר א'):
והשכרתים. מל' שכרות:
יעלזו. ענין שמחה:
וישנו. מל' שינה:
יקיצו. ענין הערה מן השינה:

פסוק מ

ככרים. כבשים שמנים:
עתודים. הם הזכרים מן העזים:

פסוק מא

ששך. הוא בבל באי"ת ב"ש:
ותתפש. ענין לכידה:
תהלת. מלשון הלול והתפארות:
לשמה. לתמהון:

פסוק מב

בהמון. ענין רבוי כמו מהמון רשעים (תהלים ל"ז):
נכסתה. מלשון כסוי:

פסוק מג

לשמה. לשממה:
ציה. שממה:
ערבה. כמו מדבר:

פסוק מד

ופקדתי. ענין השגחת הבאת הרעה:
בל. כן שם גלולים של בבל:
בלעו. מלשון בליעה:
ינהרו. ענין משיכה כנהר המושך וכן ונהרו אל טוב ה' (לעיל ל"א):

פסוק מו
ירך. ענין פחד ואימה כמו והבאתי מורך (ויקרא כ"ו):

וחמס. עושק וגזל:

פסוק מז
ופקדתי. ענין השגחת הבאת הרעה:

תבוש. מלשון יבשות:

פסוק נ
פליטים. ענין המלטה:

פסוק נא
זרים. עמים עכו"ם:

פסוק נב
יאנק. ענין גניחה ואנחה שהיא בעת יציאת הנפש וכן באנוק חלל (יחזקאל כ"ו):

פסוק נג
תבצר. מלשון מבצר:

מרום. השמים הרמים:

עזה. חזקה:

פסוק נה
נתן. ר"ל נשמע וכן וה' נתן קולו (יואל ב':י"א):

שאון. ענין המייה:

פסוק נו
חתתה. ענין שבירה כמו חת מרודך (לעיל כ'):

פסוק נז
והשכרתי. מלשון שכרות:

פחותיה וסגניה. מיני שררה:

יקיצו. ענין הערה מהשינה:

פסוק נח
ערער תתערער. ענין חורבן והשחתה כמו ערו ערו (תהלים קל"ז):

יצתו. מל' הצתה והדלקה:

בדי ריק. בהרבה ריק וכן בדי אש וכמו בדי שופר יאמר האח (איוב ל"ט:כ"ה):

פסוק ס
ספר. כן נקרא מגלה כתובה:

פסוק סד
תשקע. ענין נפילת הדבר בעומק כמו ושקעה כיאור מצרים (עמוס ט':ה'):

פרק נב

פסוק ג
על. בעבור:

פסוק ד
דיק. הוא מגדל הנבנה ללכוד העיר וכן ובנית עליה דיק (יחזקאל ד':ב'):

פסוק ה
במצור. החיל הסובב העיר ללכדה יקראו צרים כי מצירים לאנשי העיר:

פסוק ז
ותבקע. ענין פתיחה:

פסוק ח
נפצו. נתפזרו:

פסוק ט
ויתפשו. אחזו בחזקה:

משפטים. ענין ויכוח:

פסוק יא
בנחושתים. בשלשלאות נחושת:

הפקודות. מלשון פקדון וגניזה והוא בית הסוהר:

פסוק יד
נתצו. שברו וכתתו:

פסוק טו
הנופלים. ענין הטיה והתחברות כמו אל הכשדים אתה נופל (לעיל ל"ז):

האמון. כמו ההמון בה"א וכן אמון מנא (לעיל מ"ו) ור"ל העם הרב:

פסוק טז
לכורמים. לעבוד הכרמים:

וליוגבים. ענין בורות כמו עשה הנחל הזה גבים גבים (מ"ב ג') ור"ל לעבוד השדות בחפירות ובורות, או הוא כמו וליוקבים מל' יקב היין כי ג'כ"ק מתחלף ור"ל לדרוך ולהמשיך היין אל היקב:

פסוק יז

המכונות. הם כני ובסיסי הכיורות:

ים. כעין ג'גית גדולה עשויה לרחוץ בה:

פסוק יח

הסירות. הקדירות:

היעים. המכבדות והמגרפות עשוים לגרוף בהם הדשן:

המזמרות. כלי זמר:

המזרקות. הספלים:

הכפות. הבזיכים:

פסוק יט

הספים. אגנות כמו סף רעל (זכריה י"ב):

המחתות. כלים לחתות בהן האש המנקיות. הם היו כעין חצי קנה חלול והיה נותנים אותם בין לחם הפנים להכניס בהן הרוח שלא יתעפשו והוא מלשון נקי:

פסוק כא

וחוט. קו וחבל:

נבוב. חלול כמו נבוב לוחות (שמות כ"ז):

פסוק כב

ושבכה. הוא מעשה רשת:

פסוק כג

רוחה. גם האויר יקרא רוח כמו שאפה רוח (לעיל ב'):

פסוק כד

הסף. כן יקרא מזוזת השער כמו וסף שער (יחזקאל מ):

פסוק כה

סריס. שר:

פקיד. ממונה:

המצביא. מלשון צבא:

פסוק כז

ויגל. מלשון גלות:

פסוק לא

נשא. הגביה והרים:

מבית הכלוא. מבית המאסר:

פסוק לג

ושנה. ענין חלוף ותמורה:

כלאו. מאסרו:

פסוק לד

וארוחתו. הוא ענין פרס קבועה וכן ארוחה ומשאת (לעיל מ):